

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-економічної
безпеки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

зі спеціальності 081 «Право»

Тема: «Адміністративно-правові засади діяльності Національного
антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням»

Завідувач кафедри _____ д.ю.н. Гаруст Ю. В.
(підпис)

Керівник проекту _____ к.ю.н., Слабунова Ю.В.
(підпис)

Виконавець студента
групи Ю. мз – 94с _____ Бегларян Д.В.
(підпис)

Суми 2021

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально–науковий інститут права
Кафедра адміністративного, господарського права та
фінансово-економічної безпеки

Освітній ступінь «магістр»

Спеціальність 081 «Право»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ю.В. Гаруст

“ ___ ” _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Багларян Давид Вагейович _____

1. Тема проекту (роботи): «Адміністративно-правові засади діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням»

Керівники роботи: Слабунова Юлія Володимирівна., кандидат юридичних наук, асистент кафедри АГПФЕБ

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “ ___ ” _____ 20__ року № _____

2. Термін здачі студентом закінченого проекту _____

3. Вихідні дані проекту (роботи) __ (перелік основних нормативно-правових актів, які _____ були _____ досліджені _____)

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) _____

_____ переробити назву пункту відповідно _____ до зразка _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____ відсутній _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Слабунова Ю.В. кандидат юридичних наук, асистент кафедри АГПФЕБ		
2	Слабунова Ю.В. кандидат юридичних наук, асистент кафедри АГПФЕБ		
3	Слабунова Ю.В. кандидат юридичних наук, асистент кафедри АГПФЕБ		

7. Дата видачі завдання 28 травня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліф. роботи	Строк виконання етапів кваліф. роботи	Примітки
1	Опрацювання матеріалу	28.05.2020 – 08.06.2020	
2	1 Розділ	08.06.2020 – 30.09.2020	
3	2 Розділ	30.09.2020 – 15.10.2020	
4	3 Розділ	15.10.2020 – 24.12.2020	
5	Підготовка до захисту	24.12.2020 – 19.01.2021	

Студент-дипломник

_____ (підпис)

Бегларян Д.В.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник проекту

_____ (підпис)

Слабунова Ю.В.

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Структура й обсяг роботи. Магістерська робота визначена її метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок, із них основний текст—80 сторінок, список використаних джерел—10 сторінок (90 найменувань).

Корупція в органах влади не тільки має міжнародний вимір, а й є серйозною проблемою світової політики. Не викликає заперечень констатація небезпеки широкого поширення корупції. Протидія корупції є одним з найважливіших завдань не тільки кожної держави, а й усього світового співтовариства. Загальне визнання отримав той факт, що боротьба з корупцією зачіпає інтереси майже всіх держав. У сучасному глобалізованому соціумі боротьба з корупцією породжує цілий комплекс проблем, що вражають всі сфери життя суспільства. Не заперечуючи випадки використання корупції з метою здійснення владної діяльності, можна констатувати, що необхідність міжнародних зусиль для успішного вирішення цих проблем усвідомлюється як вченими і фахівцями з різних галузей, так і громадськими та державними діячами окремих країн.

Для підвищення ефективності боротьби з корупцією в органах влади необхідні вироблення і проведення узгодженої антикорупційної політики, яка захищала б суспільство від негативного впливу корупції і захищала права людини і громадянина.

Концептуальним дослідженням адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням. приділялося достатньо уваги з боку провідних учених як загальної теорії права, так і тих науковців, що працюють в різних юридичних галузях права, таких як Є. Ю. Бараша, М. Ю. Бездольного, Ю. П. Битяка, С. Г. Брателя, О. Ю. Дрозда, О. Є. Желтухіна, Д. Г. Заброди, В. В. Коваленка, А. Т. Ковальчука, В. Г. Козленка, В. К. Колпакова, С. Ф. Константинова, та інші.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування, а також визначення основних напрямків і рекомендацій щодо адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі *задачі*:

- охарактеризувати правові засади Національного антикорупційного бюро України;
- охарактеризувати систему та повноваження суб'єктів надання безоплатної правової допомоги в Україні Національне антикорупційне бюро у ролі запобігання корупції;

- проаналізувати організацію діяльності Національного антикорупційного бюро України;
- охарактеризувати поняття та ознаки Антикорупційного бюро України;
- визначити структуру Національного антикорупційного бюро України;
- проаналізувати міжнародні стандарти у сфері протидії корупції;
- дослідити зарубіжний досвід протидії корупції та можливості його імплементації в Україні;
- визначити проблемні аспекти боротьби з корупцією в правоохоронних органах України;
- запропонувати основні напрями підвищення ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного налізу. У роботі було використано ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що кваліфікаційна робота є одним із комплексних досліджень, спрямованих на характеристику адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням, як суб'єктів із захисту прав і законних інтересів громадян в умовах динамічних законодавчих змін. Результати, що відображають наукову новизну полягають у наступному:

уперше:

- запропоновано розширити класифікацію видів взаємодії НАБУ з іншими суб'єктами публічної адміністрації та громадськістю;
- надано пропозиції щодо внесення змін і доповнень до законодавства, яким визначаються окремі елементи адміністративно-правового статусу, зокрема до законів України «Про Національне антикорупційне бюро України».

удосконалено:

- принципи діяльності НАБУ, засади юридичної відповідальності, призначення та звільнення окремих категорій посадових і службових осіб цього органу;

– механізм упровадження нових форм і методів діяльності НАБУ, зокрема запропоновано активізувати застосування такого методу, як заохочення, під час взаємодії цього органу з добросовісними викривачами корупції;

дістали подальшого розвитку:

– запропоновано розширити повноваження НАБУ щодо застосування заходів адміністративного примусу в разі виявлення правопорушень, пов'язаних із корупцією;

– дослідження зарубіжного досвіду діяльності спеціалізованих антикорупційних інституцій з внесенням пропозицій стосовно запозичення окремих положень їх діяльності шляхом імплементування до вітчизняного законодавства.

Ключові слова: НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ, КОРУПЦІЙНІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОСТУПКИ, АДМІНІСТРАТИВНА ІНСТИТУЦІЯ, ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ, ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО	11
1.1. Правові засади Національного антикорупційного бюро України.....	11
1.2. Національне антикорупційне бюро у ролі запобігання корупції.....	15
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ	23
2.1. Організація діяльності Національного антикорупційного бюро України	23
2.2. Поняття та ознаки Антикорупційного бюро України.....	27
2.3. Структура Національного антикорупційного бюро України	35
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОПРУПЦІЙНОГО БЮРО	47
3.1. Міжнародні стандарти у сфері протидії корупції	47
3.2. Зарубіжний досвід протидії корупції та можливості його імплементації в Україні	52
3.3. Проблемні аспекти боротьби з корупцією в правоохоронних органах України	68
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗУ – Закон України

НАБУ – Національне антикорупційне бюро України

НАЗК – Національне агентство запобігання та протидії корупції

ККУ – Кримінальний кодекс України

КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

ВРУ – Верховна Рада України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ЦОВВ – Центральні органи виконавчої влади

ОВС – Органи внутрішніх справ

САП – Спеціалізована антикорупційна прокуратура

ДБР – Державне Бюро розслідувань

ВАКСУ – Вищий антикорупційний суд України

ЦК – Цивільний кодекс

ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс

АМГ – Антикорупційна моніторингова група

ВСТУП

Актуальність теми. Корупція в органах влади не тільки має міжнародний вимір, а й є серйозною проблемою світової політики. Не викликає заперечень констатація небезпеки широкого поширення корупції. Протидія корупції є одним з найважливіших завдань не тільки кожної держави, а й усього світового співтовариства. Загальне визнання отримав той факт, що боротьба з корупцією зачіпає інтереси майже всіх держав. У сучасному глобалізованому соціумі боротьба з корупцією породжує цілий комплекс проблем, що вражають всі сфери життя суспільства. Не заперечуючи випадки використання корупції з метою здійснення владної діяльності, можна констатувати, що необхідність міжнародних зусиль для успішного вирішення цих проблем усвідомлюється як вченими і фахівцями з різних галузей, так і громадськими та державними діячами окремих країн.

Для підвищення ефективності боротьби з корупцією в органах влади необхідні вироблення і проведення узгодженої антикорупційної політики, яка захищала б суспільство від негативного впливу корупції і захищала права людини і громадянина. Задля створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції у системі публічної адміністрації було створено Національне антикорупційне бюро України. Даний орган розглядається суспільством як можливість відійти від застарілої неефективної практики у протидії корупційним правопорушенням та досягти кращих результатів на цьому напрямі. Необхідно зазначити, що на відміну від всіх існуючих правоохоронних органів, можливе формування суспільної довіри до зазначеного органу та широка підтримка суспільства, оскільки він ще не віднесений громадською думкою до неефективних та корумпованих державних інституцій. Процеси євроінтеграції породжують нові виклики та потребують пошуку нових векторів для належного розвитку правової конкурентної держави. У зв'язку з цим, необхідно впроваджувати дієві шляхи модернізації системи надання безоплатної правової допомоги в Україні, особливу увагу приділяючи її ефективності діяльності .

Концептуальним дослідженням адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням приділялося достатньо уваги з боку провідних учених як загальної теорії права, так і тих науковців, що працюють в різних юридичних галузях права, таких як Є. Ю. Бараша, М. Ю. Бездольного, Ю. П. Битяка, С. Г. Брателя, О. Ю. Дрозда, О. Є. Желтухіна, Д. Г. Заброди, В. В. Коваленка, А. Т. Ковальчука, В. Г. Козленка, В. К. Колпакова, С. Ф. Константинова, та інші.

Питанням теорії та практики діяльності органів та установ щодо протидії корупційним правопорушенням функціонування досліджували О.М. Бандурка, О.Г. Гамалій, А.В. Іванцова, А.М. Колодій, О. В. Копана, О. В. Кузьменко, М. В. Лошицького, М. І. Мельника, О. М. Мердової, В. П. Петкова, О. Я. Прохоренка, С. С. Рогульського, Н. П. Свиридюк, Р. А. Сербина, О. Ф. Скакуна, О. В. Скомарова, В.І. Форманюк, Ю.С. Шемшученко та інші вчені.

Водночас питання адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням недостатньо висвітлено у науці, тому потребують поглиблення наукових досліджень у цьому напрямі. Також у зазначених роботах представлені окремі аспекти підвищення рівня ефективності функціонування елементів системи управління, однак питання щодо удосконалення діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням залишається актуальним.

Мета та завдання магістерського дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування, а також визначення основних напрямків і рекомендацій щодо адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі *задачі*:

– охарактеризувати правові засади Національного антикорупційного бюро України;

- охарактеризувати систему та повноваження суб'єктів надання безоплатної правової допомоги в Україні Національне антикорупційне бюро у ролі запобігання корупції;
- проаналізувати організацію діяльності Національного антикорупційного бюро України;
- охарактеризувати поняття та ознаки Антикорупційного бюро України;
- визначити структуру Національного антикорупційного бюро України;
- проаналізувати міжнародні стандарти у сфері протидії корупції;
- дослідити зарубіжний досвід протидії корупції та можливості його імплементації в Україні;
- визначити проблемні аспекти боротьби з корупцією в правоохоронних органах України;
- запропонувати основні напрями підвищення ефективності діяльності Національного антикорупційного бюро України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх використання дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. За допомогою логіко–семантичного методу визначено понятійний апарат та визначено сутність та особливості Національного антикорупційного бюро України. Системно–структурний метод використано для характеристики підстав та порядку організації Національного антикорупційного бюро України. Догматико–юридичний метод аналізу норм чинного законодавства дозволив

виявити в ньому прогалини та недоліки, сформулювати пропозиції щодо удосконалення правового механізму діяльності Національного антикорупційного бюро України Використано також загальнонауковий діалектичний метод, який дозволив дослідити проблеми, що виникають у сфері Національного антикорупційного бюро України в єдності їх соціального змісту і правової форми. Порівняльно-правовий метод використано для дослідження принципів, завдань, правових засад та особливостей адміністративно-правового статусу суб'єктів Національного антикорупційного бюро України.

Основні висновки та положення дослідження ґрунтуються на методі системного аналізу чинного законодавства, практики його застосування з урахуванням соціально-політичних, демографічних факторів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що кваліфікаційна робота є одним із комплексних досліджень, спрямованих на характеристику адміністративно-правових засад діяльності Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням, як суб'єктів із захисту прав і законних інтересів громадян в умовах динамічних законодавчих змін. Результати, що відображають наукову новизну полягають у наступному:

уперше:

- запропоновано розширити класифікацію видів взаємодії НАБУ з іншими суб'єктами публічної адміністрації та громадськістю;
- надано пропозиції щодо внесення змін і доповнень до законодавства, яким визначаються окремі елементи адміністративно-правового статусу, зокрема до законів України «Про Національне антикорупційне бюро України».

удосконалено:

- принципи діяльності НАБУ, засади юридичної відповідальності, призначення та звільнення окремих категорій посадових і службових осіб цього органу;

– механізм упровадження нових форм і методів діяльності НАБУ, зокрема запропоновано активізувати застосування такого методу, як заохочення, під час взаємодії цього органу з добросовісними викривачами корупції;

дістали подальшого розвитку:

– запропоновано розширити повноваження НАБУ щодо застосування заходів адміністративного примусу в разі виявлення правопорушень, пов'язаних із корупцією;

– дослідження зарубіжного досвіду діяльності спеціалізованих антикорупційних інституцій з внесенням пропозицій стосовно запозичення окремих положень їх діяльності шляхом імплементації до вітчизняного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в магістерській роботі теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть використовуватися в науково–дослідній, навчальній, правотворчій. А саме:

– у сфері правозастосування–в результаті дослідження сформовано ряд пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства України, що регулює адміністративно–правові засади Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням;

– у навчальному процесі – теоретичні положення, висновки і пропозиції роботи можуть бути використані при викладанні таких навчальних дисциплін як «Адміністративне право України», спецкурсів «Адміністративно–правових засад Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням», «Зарубіжний аспект адміністративно–правових засад Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням»;

– у правотворчій роботі – для вдосконалення законодавства України, що регулює питання Національного антикорупційного бюро України щодо протидії корупційним правопорушенням.

Апробація результатів дослідження. Апробація роботи здійснена:

– у фаховому Науково–практичному юридичному журналі «Правові горизонти» № 25 (2021);

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота визначена її метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок, із них основний текст– 80 сторінок, список використаних джерел-10 сторінок (90 найменувань).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО

1.1. Правові засади Національного антикорупційного бюро України

З ціллю вивчення устрою боротьби з корупцією та адаптацію його до міжнародних стандартів Верховна Рада України прийняла Закон України "Про національне антикорупційне бюро України" [1]. На теперішньому етапі розвитку українського суспільства дія зазначеного вище правоохоронного органу, якому доручено запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних злочинів, які належать до його юрисдикції і також запобігання скоєнню нових злочинів, має приносити успішні та максимально найефективніші результати.

Національне антикорупційного бюро України (НАБУ) є ефективним структурним суб'єктом протидії корупційним правопорушенням, системою управління створеною високопрофесійними професіоналами, де налагоджена інформаційна робота, кадрового, юридичного та методичного забезпечення [1].

Основа діяльності Національного бюро є Конституція України [2], Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року №4651-VI [3], Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X, закони України: від 14 жовтня 2014 року №1698-VII "Про Національне антикорупційне бюро України"[1], від 7 квітня 2011 року № 3206-VI "Про засади запобігання і протидії корупції", від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII "Про запобігання корупції", від 18 лютого 1992 року № 2135-XII "Про оперативно-розшукову діяльність", від 7 грудня 2000 року № 2121-III "Про банки і банківську діяльність", від 6 липня 2012 року № 5178-VI "Про депозитарну систему України", Конституція України хоч і не містить конкретних приписів щодо діяльності Національного бюро, але як Основний Закон держави закріплює фундаментальні засади його діяльності, міжнародні договори України та інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти[2].

Слід зазначити, що в законі України "Про Національне антикорупційне

бюро України"[1], "Про запобігання корупції" вказано правове ядро організації НАБУ. До того ж, процесуальні фактори здійснення повноважень даного органу у кримінально-правовій сфері зазначено Кримінальним процесуальним кодексом України та Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність", а от підстави та процесуальний порядок притягнення суб'єктів до адміністративно-правової відповідальності за недодержання зазначених в законі вимог його посадових осіб – Кодексом України про адміністративні правопорушення [2].

Утворення спеціального антикорупційного органу-нововведення українського законодавства. За період незалежності України обов'язки із виявлення, припинення і попередження корупційних злочинів, зокрема вищими посадовими особами держави, покладалися на професійні підрозділи органів внутрішніх справ, податкову поліцію, Службу Безпеки України та прокуратура[3, с.134].

В зв'язку з недосконалістю чинного законодавства України відповідальність за результати антикорупційної роботи була розділена між відомствами, які мали власне адміністративне керівництво і в кінцевому підсумку повністю залежали від політичного управління країни [4, с.44].

За цих обставин процес розслідування хабарництва серед високопоставлених посадових осіб був неефективним, а статистичні результати виконаної роботи правоохоронних органів у галузі запобігання корупції та боротьби з нею не завжди відображали реальні факти в області правозастосування [5, с.66].

При цьому дієва боротьба з корупцією вимагає системного підходу, об'єднання превентивних, правоохоронних і репресивних заходів, ясно окреслених пріоритетів та правильного їх надання (особистого і професійного, інформаційно-аналітичного, науково-методичного, матеріально-технічного). Нехтування хоча б одного з цих компонентів значно знижує потенційні успішні можливості антикорупційної діяльності в країні [6, с.36].

Крім того, на відміну від інших правоохоронних органів країни, НАБУ, як

правоохоронний орган, який не входить ні в одну з гілок влади (законодавчу, виконавчу чи судову), володіє ефективними інструментами для ефективного здійснення боротьби з політичною корупцією в державі [7, с.56].

Базовими принципами діяльності Національного бюро являється: верховенство права; повага та додержання прав і свобод людини і громадянина; законність; безсторонність та справедливість; незалежність НАБУ та його працівників; підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам; відкритість для демократичного цивільного контролю; політична нейтральність і позапартійність; взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями [8, с.9].

Незалежність Національного бюро у його діяльності характеризується:

- чітко визначеним порядком конкурсного відбору директора НАБУ та зазначеним переліком підстав зняття його повноважень;
- визначеними конкурсними засадами відбору других працівників Національного бюро;
- установленим законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- зазначеним в законі способами забезпечення особистої безпеки працівників НАБУ, їх близьких родичів, майна;
- другими способами, зазначеними Законом України від 14 жовтня 2014 року "Про Національне антикорупційне бюро"[9, с.29].

Цьому також сприяє встановлений законом адміністративний статус. Варто зазначити, що офіційного визначення терміна "адміністративно-правовий статус" у законодавстві України відсутній[10, с.59].

Однак в науці адміністративного права це визначається як набір суб'єктивних прав і обов'язків, які санкціонуються правилами адміністративного права для певного суб'єкта; як сукупність прав, обов'язків і гарантій їх реалізації, санкціонованих нормами адміністративного права.

Таким чином, базою адміністративного статусу суб'єкта

адміністративного права є його права і обов'язки, які він реалізує в адміністративних відносинах і за ними [11, с.78].

Другий підхід до характеристики поняття «адміністративно-правовий статус»: це набір взаємопов'язаних і взаємозалежних функціональних інструментів і статичних властивостей, санкціонованих урядовими постановами, які дозволяють повну участь цих одиниць в адміністративних і правових відносинах. гарантувати досягнення соціального впливу.

В цілому категорія «правовий статус» - являється багатоаспектною й багатоелементною. Базовими елементами даного правового інституту являється: завдання та цілі, повноваження та відповідальність, порядок утворення і діяльності органів [12, с.128].

Визначаючи адміністративно-правовий статус НАБУ, потрібно враховувати те, що його діяльність спрямовується на боротьбу зі злочинами пов'язаними з корупцією, і скоєними високопоставленими посадовими особами, уповноваженими на виконання завдань держави або місцевого самоврядування. Подібні злочини створюють загрозу національній безпеці [13, с.76].

Поняття злочину сформульовано та визначено в Кримінальному кодексі України (ст. 11), а корупційне правопорушення – у Законі України "Про запобігання корупції"[14, с.67].

Ще одним складовим елементом адміністративно-правового статусу Національного бюро, який відбиває його організаційно-структурну складову, є внутрішня структура і зовнішня організаційна форма [14, с.89].

Зважаючи на те, що багато завдань покладено на спеціальний антикорупційний орган, а в результаті це потребує формування в його складі ряду внутрішніх компонентів. Прийнятою являється форма розподілу суб'єктів публічної адміністрації на департаменти, головні управління, управління, відділи, відділення, групи, сектори, посади.

Отже, Національне антикорупційне бюро України складається з центральних та територіальних управлінь. Крім того, згідно змісту цієї статті тільки НАБУ є юридичною особою публічного права.

1.2. Національне антикорупційне бюро у ролі запобігання корупції

Законом сформульовано чіткий перелік територіальних управлінь та визначено, що заради додержання виконання завдань Національного бюро директор створює власним рішенням не більше семи територіальних управлінь, юрисдикція котрих охоплює зазначені в рішенні області України, Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь [15, с.69].

Слід вказати, що до структури управлінь НАБУ входять підрозділи детективів, які виконують оперативно-розшукові та слідчі дії, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, а також такі, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та другі [16, с.49].

Початковою організаційною структурою у складі Національного бюро є посада –сформульована структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату яка наділена колом службових повноважень.

Відповідно до ст. 10 Закону України "Про Національне антикорупційне бюро. До працівників НАБУ належать особи начальницького складу (не більше 200 осіб) та інші особи, які працюють за трудовими договорами [17, с.28].

Варто зазначити, що допоки номенклатура посад працівників не затверджена, проте, відповідно до положень вимог закону, первинною посадою для осіб начальницького складу зазначеного правоохоронного органу являється посада детектива. Крім того, Закон прямо передбачає присутність посад керівників підрозділів детективів і директорів територіальних управлінь Національного бюро[18, с.123].

Головною складовою адміністративно-правового статусу Національного бюро являється повноваження, себто чітко закріплені за ним права і обов'язки,

які надані з метою виконання конкретно окреслених завдань та функцій.

Більшість повноважень Національного бюро належать до сфери протидії корупції та боротьбі з корупцією, і вони мають право приймати рішення в певному порядку, обмежуючи повноваження компетентних органів.

Звернемо увагу, що конкретний перелік повноважень НАБУ визначено у ст. 16 "Обов'язки Національного бюро" та ст. 17 "Права Національного бюро" Закону [19, с.13].

Інформаційно-аналітичні повноваження включають обов'язки щодо: взаємодії з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та другими суб'єктами, виконання інформаційно-аналітичної роботи, звітування про результати своєї діяльності, а також права на виникнення інформаційних систем [20, с.78].

Загальним критерієм включення деяких повноважень Національного бюро до першої групи являється інформаційний фактор. Центральним фактором у реалізації цього права є аналітична діяльність та інформація, яка використовується для цієї діяльності [21, с.89].

Практика запобігання і протидії корупції показала, що з урахуванням повноважень державних органів та місцевого самоврядування взаємодія правоохоронних органів з ними якраз пов'язане з обміном інформацією, розробкою і реалізацією програм боротьби зі злочинністю. Корупція, спільний аналіз тощо. У той же час основою для цієї роботи є інформація, і коли деякі повноваження Національного антикорупційного бюро в Україні додаються до інформаційно-аналітичної групи, це служить критерієм [22, с.34].

До другої групи належать забезпечувальні повноваження Національного бюро, що здійснюються з метою виконання основних завдань правоохоронного органу – попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [23, с.44].

В зв'язку з цим, склад забезпечувальних повноважень включає обов'язки

та відповідні їм права для здійснення оперативно-розшукових заходів, досудового розслідування, прийняття заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, котрі можуть перебувати предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, зберігання майна, на який накладено арешт, гарантування особистої безпеки працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, конфіденційної співпраці з особами, котрі доводять до відома про вчинення корупційних правопорушень на добровільній основі, витребування або ознайомлення із інформацією, потрібною для роботи покладених завдань, опечатування на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 днів архівів, приміщень, захисних прав держави є, її приймати рішення в порядку, встановленому законом для інших юридичних осіб [24, с.74].

Загальною рисою забезпечувальних повноважень Національного бюро є її прихильність до виконання основних завдань, владно-адміністративний характер та обов'язок інших суб'єктів правовідносин виконувати рішення, прийняті у зазначеному законом порядку [25, с.23].

Більше того, забезпечувальні повноваження являються центральними інструментами досягнення мети створення Національного бюро, діючим способом виконання покладених на нього завдань та функцій.

Спільною рисою повноважень Національного бюро є право держави представляти інтереси держави у відносинах з державою та з іноземними державними органами держави. Себто, НАБУ вправі за присутності підстав, зазначених в законі, подавати до суду позови про визнання угод недійсними у порядку, встановленому законодавством України, виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, котрі стосуються виконання обов'язків Національного бюро [26, с.84].

Взагалі, НАБУ наділено правом представляти від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укладати угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і

міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку[27, с.94].

Важлива компетенція Національного бюро, котре за правовою природою належить до контрольного повноваження, – це закріплене у ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення право складати протоколи про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-13 КУпАП "Невиконання законних вимог посадових осіб Національного антикорупційного бюро України"[28, с.11].

Аналізуючи компетенцію Національного бюро, в окрему групу потрібно виділити внутрішньо-управлінські повноваження Директора та директорів територіальних управлінь НАБУ.

Зокрема, відповідно до ст. 8 Закону України "Про Національне антикорупційне бюро України" Директор НАБУ несе відповідальність за його діяльність, зокрема за законність здійснюваних оперативно-розшукових заходів, досудового розслідування, додержання прав і свобод осіб. Директор систематизує діяльність Національного бюро, окреслює обов'язки першого заступника, заступників, і також направляє і здійснює контроль за діяльністю його центрального та територіальних управлінь, схвалює структуру та штатну чисельність центрального та територіальних управлінь Національного бюро[1].

Крім того, директор НАБУ дає своїм співробітникам обмежувальні інструкції в рамках своїх повноважень, інструкцій і вказівок. Призначає і звільняє з посади перших заступників народного депутата, депутатів, регіональних адміністраторів і заступників керівників центрального уряду, стверджує довгострокові, поточні та оперативні плани роботи державної адміністрації, а також встановлює порядок реєстрації, обробки, зберігання і розпорядження інформація отримана. Вживаються заходи щодо запобігання несанкціонованому доступу до інформації та забезпечення виконання вводить НАБУ закону про доступ до публічної інформації. Встановить процедури для просування осіб, які допомагають в попередженні, виявленні, припиненні та

розслідуванні злочинної діяльності, що підпадає під юрисдикцію Державного департаменту. У кадровій сфері директор НАБУ вирішує питання про заохочення та накладення дисциплінарних стягнень на працівників Національного бюро згідно з рішенням його Дисциплінарної комісії та має право у встановленому законодавством порядку присвоювати ранги державних службовців працівникам та спеціальні звання особам начальницького складу НАБУ, а також вносити Президенту України подання про рангів державних службовців[29, с.12].

На реалізацію представницьких повноважень директор НАБУ надає у встановленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань, що належать до компетенції Національного бюро; представляє НАБУ у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо.

Директор НАБУ вправі бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях Кабінету Міністрів України [30, с.66].

До того ж, директор Національного бюро надає відкритість та прозорість діяльності НАБУ та звітує про його діяльність; надає дозвіл на використання коштів фонду спеціальних оперативно-розшукових та слідчих дій Національного бюро та здійснює інші повноваження[31, с.42].

Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону директор територіального управління НАБУ організовує роботу відповідного територіального управління щодо виконання повноважень Національного бюро, наказів і розпоряджень Директора НАБУ. Він призначає на посади та звільняє з посад працівників відповідного територіального управління, окрім тих, якізначаються Директором НАБУ; вносить на подання про присвоєння у визначеному законодавством порядку спеціальних звань особам начальницького складу та рангів державних службовців працівникам відповідного територіального

управління, а також пропозиції щодо структурні та штатної чисельності відповідного територіального управління. Директор територіального управління НАБУ видає у межах своїх повноважень накази і розпорядження та виконує інші повноваження, передбачені законодавством [32, с.12].

Отож, відповідальність суб'єкта публічної адміністрації – це визначені нормами чинного національного законодавства заходи реагування негативного характеру, котрі застосовуються відповідно до визначеної процедури до суб'єкта публічної адміністрації, його посадової особи за порушення, невиконання або неналежне виконання ними приписів законодавства [33, с.46].

В ч. 2 ст. 19 Основного Закону України зобов'язано органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти тільки на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [2].

В Законі України "Про Національне антикорупційне бюро України" розмежовано власне відповідальність самих працівників та Національного бюро як суб'єкта владних повноважень [1].

Найголовніше, за свої протиправні дії чи бездіяльність працівники Національного бюро несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність. Якщо порушення були виявлені під час виконання службових обов'язків прав чи свобод особи Національне бюро вживає в межах своєї компетенції заходи із поновлення цих прав і свобод, відшкодування завданої матеріальної і моральної шкоди, притягнення винних до юридичної відповідальності [34, с.45].

Важливою умовою забезпечення невідворотності відповідальності працівників Національного бюро є виникнення у складі центрального та територіальних управлінь НАБУ підрозділів внутрішнього контролю, що підпорядковуються безпосередньо директору Національного бюро. На вище зазначені підрозділи покладаються обов'язки із запобігання вчиненню правопорушень працівниками НАБУ, робота з контролю за дотриманням ними правил етичної поведінки, конфлікту інтересів, декларування майна, доходів,

видатків та зобов'язань фінансового характеру, проведення перевірок на добросовісність та моніторингу способу їх життя, розгляд та перевірка інформації щодо причетності до вчинення правопорушень, проведення службових; розслідувань та спеціальних перевірок тощо.

Ще одним не менш головною складовою адміністративно-правового статусу Національного бюро є порядок формування зазначеного вище правоохоронного органу[35, с.23].

У ст. 1 Закону України "Про Національне антикорупційне бюро України"[1], зазначено, що НАБУ створює Президент України відповідно до цього та інших законів України. Зазначена норма дещо суперечить положенням пп. 9-1, 9-2 п. 9 ст. 116 Конституції України, згідно з якими спрямування і координація роботи інших центральних органів виконавчої влади, їх утворення, реорганізація та ліквідація (відповідно до закону) належить до компетенції Кабінету Міністрів України [2]. Відтак, організаційно-правові питання створення Національного бюро мають регулюватися нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України і не можуть бути предметом правового регулювання Президента України. Однак у Основному Законі України наразі не міститься жодної згадки про НАБУ, тобто цей правоохоронний орган не є конституційним, хоча його діяльність не суперечить Конституції України [2]. У той же час віднесення організаційно-правових питань його створення та діяльності до повноважень Кабінету Міністрів України не сприятиме зміцненню незалежності цього органу, а отже – ефективному виконанню покладених на нього завдань [36, с.56].

Враховуючи вищевикладене, важливо зазначити, що запобігання корупційним злочинам є діяльністю, змістом та метою якої є запобігання діям та вчиненню корупційних діячів, головним чином причин та умов вчинення. Шляхом обмеження, нейтралізації та, по можливості, усунення їхніх дій, а також припинення розпочатих злочинів. Отже, поняття «профілактика» та «запобігання» насправді однакові, отже, не доречно використовувати їх одночасно у тексті закону [37, с.47].

Підсумовуючи вищезазначене, зазначимо, що Національне бюро є першим антикорупційним правоохоронним органом в історії незалежної України, і вона має повноваження запобігати, виявляти, придушувати, розслідувати та розкривати корупцію в межах своєї юрисдикції, а також звісно запобігання вчиненню нових [38, с.78].

Зміст даних повноважень визначає адміністративно-правовий статус цього правоохоронного органу, який не належить жодному з державних органів, і головним завданням якого є боротьба зі злочином корупції, вчиненим високопосадовцями, уповноваженими на виконання ключових функцій держави або місцевого самоврядування.

Структурно Національне антикорупційне бюро України складається з центрального та територіальних управлінь [39, с.46].

НАБУ наділене повноваженнями для досягнення своїх цілей і завдань: інформаційно-аналітичними; забезпечувальними; представницькими; контрольними.

Більше того, Національне бюро як юридична особа публічного права несе відповідальність за дії, спричинені незаконними діями його працівників, а його працівники за порушення вимог закону при реалізації покладених на нього повноважень несуть дисциплінарну, цивільно- правову, адміністративну або кримінальну відповідальність [1].

Проаналізувавши чинне законодавство, можна стверджувати, що на даний момент є свідчення недосконалості окремих його положень, а в деяких випадках ще й недодержання правил юридичної техніки [40, с.13].

На сьогодні залишається, невирішеним питання внесення змін до Конституції України з ціллю закріплення конституційно-правових основ діяльності НАБУ, доповнення повноважень Президента України щодо його утворення, призначення та звільнення з посади Директора Національного бюро.

РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ

2.1. Організація діяльності Національного антикорупційного бюро України

Новим Законом України «Про запобігання корупції», який набрав чинності 26 квітня 2015 року, створюється Національне агентство з питань запобігання корупції. Як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом агентство забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольне їй та підзвітне Кабінету Міністрів. Громадський контроль за його діяльністю забезпечує Громадська рада при Національному агентстві, яка згідно з вимогами статті 14 вказаного закону утворюється та формується Кабінетом Міністрів України з 15 осіб за результатами конкурсу. Громадська рада заслуховує інформацію про виконання планів і завдань Національного агентства [41, с.76].

Суб'єктів протидії корупції можна подати у такій послідовності: в антикорупційній політиці – Верховна Рада України, Національна рада з питань антикорупційної політики, Національне агентство з питань запобігання корупції; у запобіганні корупції – Національне агентство з питань запобігання корупції, органи прокуратури, відповідні органи державної влади, громадські організації, інші об'єднання; у притягненні до відповідальності, подальшому судовому розгляді та покаранні за корупцію – органи прокуратури та суду, Національне антикорупційне бюро України[1].

Зазначимо, що заходами запобігання корупції також є і стандартні правила, котрі направлені на запобігання корупційних правопорушень, дані правила являються заборонами та обмеженнями службовця. В них головна ціль роз'яснити суть неправомірної вигди. Крім того, на службовців, державою також покладені обов'язки, які він має старанно виконувати, а отож використання свого службового становища для своєї вигоди є недопустимим і тягне за собою

порушення законодавства України [42, с.86].

Також виокремлюють обмеження щодо одержання подарунків службовцями, яке є істотним адміністративно-правовим заходом, зазначений захід має деякі особливості та винятки щодо відсутності обмежень отримання подарунків з боку близьких родичів. Також наявні обмеження щодо сумісництва, спільної роботи близьких родичів, фінансовий контроль [43, с.56].

Досліджено заходи адміністративного примусу проти корупції, а також обов'язки по боротьбі з корупцією. Під адміністративним примусом розуміються дії уповноважених органів, які в нашому випадку спрямовані на боротьбу з корупцією, запобігання або припинення існуючих незаконних корупційних діянь та переслідування цих людей. Превентивні заходи, включені в адміністративний примус, є відмінною рисою серед інших заходів адміністративного примусу. Застосування запобіжних заходів пов'язано не з протиправною діяльністю, а з запобіжними заходами. Вони спрямовані на запобігання корупції. Такі заходи спрямовані на прийняття нормативних актів щодо запобігання корупції в Україні, відбір кандидатів на державні посади і їх атестацію. Заходи адміністративного припинення використовуються для припинення та усунення раніше скоєних злочинів і покликані повернути таку особу до відповідальності за корупцію. Заходи з припинення незаконної діяльності включають адміністративні штрафи або тюремне ув'язнення з накладенням дисциплінарних стягнень [44, с.66].

В Україні існує 4 види відповідальності за корупційні порушення: дисциплінарна; цивільно-правова; адміністративна та кримінальна. Кримінальна та адміністративна відповідальність визначається відповідними кодексами України, дисциплінарна відповідальність застосовується у разі не винесення судом рішення, за більш малі проступки. Цивільно-правова відповідальність полягає у відшкодуванні завданої шкоди своїми неправомірними діями [45, с.34].

Нажаль в Україні є потребність в створенні спеціалізованих антикорупційних органів через неефективну протидію корупції існуючих

правоохоронних органів. Міжнародна спільнота висунула вимоги щодо створення таких органів для подальшої інтеграції до Євросоюзу. В результаті на виконання даних вимог були створені три нові для України антикорупційні органи [46, с.24].

Отож, Національне антикорупційне бюро України було створене, як спеціалізований антикорупційний правоохоронний орган, на який покладається функції щодо виявлення, розслідування та розкриття корупційних злочинів, та спеціалізується даний орган на вищих посадових особах. Орган включає в себе великий спектр повноважень та прав стосовно своєї діяльності. Важливим моментом для працівників НАБУ є високий рівень заробітної плати, що зменшує рівень корупційних ризиків, а також конкурсний відбір, тестування, перевірки та співбесіди не дозволить будь кому зайняти престижне місце «детектива» [1].

Національне агентство з боротьби з корупцією займає особливе місце в галузі профілактики. Він сформує та реалізує антикорупційну політику держави. Агентство не є незалежним органом, а є відповідальним перед Верховною Радою. Порівняно НАЗК веде нагляд не лише за високопосадовцями, а й за чиновниками нижчого рівня, на відміну від НАБУ. У разі виявлення будь-яких неправомірних дій, розбіжностей чи інших ознак адміністративних порушень органи влади групи можуть зробити запис про порушення та притягнути його до відповідальності. Також вправі подати висновок щодо злочину корупції та надіслати його до іншого спеціалізованого “антикорупційного відомства”[47, с.46].

На початку діяльності зазначеного вище органу було створену Електронну декларацію, яка забезпечила відкритість державних службовців населенню, їхні статки тепер загальнодоступні. Центральною функцією агентства є фінансовий контроль і він сам виявляється у перевірці декларацій і виявлення недостовірності в наданій службовцями інформації [48, с.16].

Третім органом є Спеціалізована антикорупційна прокуратура , яка є самостійним структурним підрозділом у структурі Генеральної прокуратури

України [49, с.26].

Прокуратура посідає провідне місце в системі органів у сфері протидії корупції, створення САП має якісно підвищити рівень боротьби з корупцією. В зв'язку з цим, даний спеціалізований орган, як САП повинен бути не частково незалежним, яким він являється наразі, а повністю від будь якого можливого впливу. В Законі України «Про Прокуратуру» зазначено, що керівник САП є заступником Генерального прокурора і в зв'язку з чим підпорядковується саме йому і це унеможлиблює незалежність органу. Головними функціями органу є здійснення нагляду за дотриманням законності працівниками Національного антикорупційного бюро, підтримання обвинувачення у корупційних справах та представництво інтересів громадянина або держави у суді у справах пов'язаних з корупцією[50, с.88].

Хоча органи і є самостійними на паперах, вони всі комусь підпорядковуються, що може стати прямим втручанням у діяльність і схилення працівників на виконання примх високопосадовців, так наприклад Директора НАБУ призначається Верховною Радою, а звільнити може Президентом України. До складу конкурсної комісії на обрання кандидата на посаду директора входять особи, які призначені Президентом, Кабінетом Міністрів України, а також Верховною Радою. Так і НАЗК підконтрольний Кабінету Міністрів України і відповідальний перед Верховною Радою, а структуру і штат Спеціальної антикорупційної прокуратури визначає Генеральний прокурор України [51, с.88].

З огляду на зарубіжний досвід, можна зробити висновок, що деякі країни застосовують метод викорінення причин корупції та формування негативного ставлення до корупції за допомогою відкритих списків корумпованих чиновників або компаній, які їх принижують. Реєстранти були позбавлені деяких прав, таких як виконання урядових розпоряджень – Німеччина [52, с.33].

Інші країни створюють спеціальні служби для боротьби з корупцією і покладають на кожен з них окремі повноваження – Франція. Також, Франція закликає до боротьби з корупцією не тільки державні установи, а й наприклад

фінансові, які слідкують за походженням капіталів. Дана країна дуже ретельно перевіряє кандидатів на посаду і їх близьких осіб на фінансовий стан [53, с.88].

В Сінгапурі була створена система цільових препаратів для подолання корупції, сенс якої був загально визначеним вирішенням проблем, в країні був створений орган протидії корупції, введена презумпція винності, тому що особа має доводити невинність, підвищити співробітників заробітні плати, а також вони залучили засоби масової інформації для вироблення негативного ставлення у населення до корупції [54, с.14].

У зв'язку з цим, Україна має проаналізувати досвід других країн Україна, особливо у часи активної боротьби з корупцією, зобов'язана використовувати цей досвід для подальшого удосконалення механізму боротьби з корупцією. Безсумнівно, для ефективної боротьби з корупцією, взаємодія правоохоронних органів держав на міжнародному рівні також являється головною [55, с.33].

Також, у законодавстві України були виявлені деякі недоліки або недопрацювання, а саме, не відповідність статей кодексів – законам України. У статті 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме, несвоєчасне подання декларації, яку відносять до порушень, пов'язаних з корупцією відсутній обов'язковий елемент такого, а саме, отримання неправомірної вигоди [56, с.34].

Особа не має наміру здобувати неправомірний інтерес або переконувати особу в неправомірному інтересі, і ця стаття не повинна розглядатися як пов'язана з корупцією, а повинна кваліфікуватися як адміністративне правопорушення, яке порушує встановлені адміністративні процедури [57, с.48].

Особа не має наміру отримувати неправомірну вигоду або переконати особу до неправомірної вигоди цю статтю не можна вважати пов'язаною з корупцією, а варто віднести до адміністративних правопорушень [58, с.138].

2.2. Поняття та ознаки Антикорупційного бюро України

Вважаємо за доцільне розглянути поняття «суб'єкта права» для розуміння

його ознак, видів тощо. В адміністративному праві під суб'єктом розуміють носія (власника) прав і обов'язків у сфері державного управління, передбачених адміністративно-правовими нормами, здатного надані права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати [59, с.87].

З даного визначення випливає, що, по-перше, «претендент» на статус суб'єкта адміністративного права за своїми особливостями потенційно здатний бути носієм суб'єктивних прав і обов'язків у сфері державного управління, тобто повинен мати комплекс соціальних передумов, що дозволяють надати йому суб'єктивні права і обов'язки [60, с. 16].

Натомість О. М. Куракін та В. М. Кириченко вважають, що орган державної влади це елемент апарату держави, створений державою чи обраний безпосередньо народом колектив державних службовців (або один державний службовець), які наділені державно-владними повноваженнями та необхідними матеріально-технічними засобами для виконання завдань і функцій держави [61, с. 17].

Однак, нам більше імponує останнє визначення та ми поділяємо думку авторів, що органи держави мають певні ознаки, які відрізняють їх від державних підприємств, установ, а також від недержавних структур. В основні вони виділяють наступні ознаки державних органів:

- структурним елементом апарату держави; мають певну економічну й організаційну відокремленість і самостійність;
- створюється державою чи обирається безпосередньо народом; наділені нормативно закріпленими державно-владними повноваженнями; характеризуються відповідною організаційною структурою;
- мають територіальні межі діяльності; здійснюють свої функції від імені держави; використовують символи держави у офіційному порядку;
- мають відповідну компетенцію, приймають юридично обов'язкові нормативні та індивідуальні акти; характеризуються певними особливостями підпорядкування у процесі взаємодії з іншими державними органами і установами;

- спираються у процесі реалізації повноважень на організаційну, матеріальну та примусову силу держави;
- забезпечують державно-владні повноваження шляхом застосування засобів виховання, переконання, заохочення, а в певних випадках-заходів примусу та характеризуються особливим порядком утворення, видами діяльності, характером та обсягом повноважень, формами і методами виконання функцій [62, с. 42].

Вважаємо за доцільне простежити, яким органам НАБУ є підзвітним та підконтрольним, адже системна ієрархія органів виконавчої влади виступає певною формою перевірки діяльності цих органів. Нами з'ясовано, що за результати своєї діяльності даний орган відповідає перед Комітетом ВРУ з питань запобігання і протидії корупції, проте звітує воно Президенту України, ВРУ та КМУ. Саме така система підпорядкування підкреслює його спеціальний статус порівняно з іншими правоохоронними органами. Законодавчо ця норма закріплена у п. 1 ст. 26 Закону – «контроль за діяльністю НАБУ здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання запобігання і протидії корупції, в порядку, визначеному Конституцією, Законом «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави, іншими законами України» [63, с. 36].

Статтею 4 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» визначені наступні гарантії незалежності НАБУ:

- 1) особливий порядок конкурсного відбору його Директора НАБУ та вичерпний перелік підстав припинення повноважень Директора НАБУ;
- 2) конкурсні засади відбору інших працівників Національного бюро, їх особливий правовий та соціальний захист, належні умови оплати праці;
- 3) установлення законом порядку фінансування та матеріальнотехнічного забезпечення даного органу;
- 4) визначення законом засобів забезпечення особистої безпеки працівників НАБУ, їхніх близьких родичів, майна;
- 5) інші засоби, визначені Законом України «Про Національне

антикорупційне бюро України» [1].

Одним із головних повноважень Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчиняються вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [64, с. 16].

Основними принципами діяльності Національного бюро визначають:

- 1) безсторонність та справедливість;
- 2) повага та дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- 3) законність;
- 4) верховенство права;
- 5) незалежність Національного бюро та його працівників;
- 6) підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам;
- 7) відкритість для демократичного цивільного контролю;
- 8) політична нейтральність і позапартійність;
- 9) взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями [65, с. 26].

Любі письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення тощо, які направлені до Національного бюро чи його працівників, які стосуються питань досудового розслідування у конкретному кримінальному провадженні і не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, є неправомірними [66, с. 86].

Якщо виникла ситуація з отримання такої вказівки, вимоги, то потрібно негайно проінформувати про це у письмовій формі Директора Національного бюро.

При розгляді елементів адміністративно-правового статусу цієї антикорупційної інституції, слід враховувати її особливості як державного правоохоронного органу, що має особливе правове регулювання діяльності та наділений спеціальними повноваженнями [67, с. 12].

Тому сутність адміністративно-правового статусу НАБУ слід розуміти, як

наявність та сукупність компетенцій (мети створення, цілей діяльності, завдань, функцій), повноважень (права та обов'язки у визначеній діяльності, а також її гарантії) та юридична відповідальність[68, с. 36].

В результаті пропонується поділити елементи адміністративно - правового статусу на дві групи:

1) елементи операційного характеру, за допомогою яких здійснюється основна діяльність НАБУ, такі як: права, обов'язки, повноваження, компетенція та відповідальність;

2) елементи організаційного характеру, які носять установчий характер, такі як: мета створення, завдання, принципи, напрями діяльності, порядок створення, реорганізації та ліквідації, структура, чисельність та територіальні підрозділи[69, с. 26].

Повноваженнями Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції[70, с. 96].

Будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення тощо, спрямовані до Національного бюро чи його працівників, які стосуються питань досудового розслідування у конкретному кримінальному провадженні і не передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, є неправомірними.

У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник Національного бюро невідкладно інформує про це в письмовій формі Директора Національного бюро[71, с. 11].

Коло повноважень НАБУ нерозривно пов'язане з тими функціями, які виконує даний орган.

У наукових джерелах відсутня єдина позиція щодо визначення та класифікації вказаних функцій. Наприклад, Р. Гречанюк зазначає, що з огляду на права та обов'язки НАБУ виконує три функції:

1) оперативно-розшукову;

2) досудового розслідування;

3) превентивну, що полягає у здійсненні інформаційно-аналітичної роботи з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень, віднесених до підслідності НАБУ [72, с. 47].

Крім того, виходячи зі змісту ч.1. ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», доцільно виділити правоохоронну функцію НАБУ, суть якої полягає у забезпеченні охорони конституційного ладу, прав і свобод громадян, законності і правопорядку, навколишнього природного середовища, всіх суспільних відносин, які встановлені і регулюються правом[2].

Перелічені функції умовно можуть бути віднесені до основних функцій Бюро, які нерозривно пов'язані з його основним завданням. Також не можливо оминати увагою ряд допоміжних функцій, які притаманні досліджуваному органу. До таких функцій відносяться: матеріальне забезпечення, розвиток інфраструктури органу, управління персоналом, здійснення юридичних дій, зв'язки з громадськістю тощо. Зазначені функції не є визначними у діяльності НАБУ, проте їх належна реалізація є запорукою досягнення основного завдання, яке покладається на даний орган. Наприклад, його матеріальне-технічне забезпечення, згідно ч.2 ст.25 Закону України «Про національне антикорупційне бюро України», забороняється здійснювати за рахунок коштів місцевих бюджетів чи будь-яких інших джерел, крім коштів Державного бюджету України та надання допомоги в межах проектів міжнародної технічної допомоги [73, с. 112].

Законом також гарантується повне і своєчасне фінансування даного органу, з урахуванням специфіки та обсягів його діяльності. Характерним для НАБУ є той факт, що у його кошторисі передбачено створення фонду оперативно-розшукових (негласних слідчих) дій, які присутні у повсякденній діяльності детективів [74, с. 12].

Таким чином, усуваються потенційні можливості виникнення корупційних зв'язків між вказаною інституцією, її підрозділами та працівниками з органами місцевого самоврядування, громадськістю,

громадськими угрупованнями, окремими фізичними та юридичними особами, тощо. Такий підхід є певною гарантією самостійності та незалежності (автономності) досліджуваної антикорупційної інституції, що додатково забезпечує свободу дій при виконанні покладених завдань. Наступною є функція розвитку інфраструктури НАБУ, що спрямована на забезпечення взаємодії між територіальними та центральним підрозділами, а також усіма відділами та працівниками даної установи. Процес взаємодії містить в собі дві складові, а саме: взаємовплив та взаємодоповнення діяльності суб'єктів адміністративних правовідносин, а також визначає права кожного працівника та межі його повноважень, що дає змогу уникнути конфліктних ситуацій в колективі чи перетинання функціональних обов'язків окремих підрозділів[75, с. 47].

Досить важливою допоміжною функцією є управління персоналом, оскільки діяльність НАБУ не може бути ефективною, якщо підрозділи будуть не укомплектовані чи навпаки укомплектовані працівниками з низьким рівнем кваліфікації. Функція управління – це, перш за все, визначення потреби у нових кадрах, порядку набору та навчання (стажування) працівників, їх розподіл на вакантних посадах, щорічні перевірки, переведення на інші посади, підвищення, звільнення та ведення особових справ працівників, тощо[76, с. 33].

Наступна важлива функція НАБУ – це зв'язок з громадськістю, адже ефективна діяльність даного органу можлива лише у тому випадку, якщо вона буде підтримана громадськістю. Для забезпечення підтримки громадськості НАБУ використовує такі важелі впливу як участь працівників Бюро у телепередачах, запуск на телебаченні соціальних роликів, реклами, тощо. Ще одним ефективним важелем є передача засобам масової інформації дозволених для розголосу матеріалів про хід досудового розслідування, відеоматеріалів оперативних затримань високопосадовців, судових засідань про обрання їм міри запобіжного заходу тощо. Тобто робота у медіаспектрі проводиться на регулярній основі з метою залучення громадськості та отримання від них схвалення методів своєї діяльності[77, с. 55].

Окрім низки функцій, що реалізуються НАБУ, а також тих прав і обов'язків, які закріплено у законодавстві безпосередньо за даним органом, повноваження даного органу відображаються у визначених законодавством повноваженнях посадових осіб. Для повноти дослідження прав та обов'язків зазначеного органу, необхідно провести аналіз прав і обов'язків, які законодавчо закріплені за його керівником – Директором Національного антикорупційного бюро України. Дане питання вже було предметом нашого дослідження у раніше опублікованих працях[78, с. 24], тому в даній роботі пропонується виділити лише характерні особливості правового статусу даного суб'єкта:

1) на нього покладається уся відповідальність за діяльність НАБУ та за законність здійснюваних ним оперативно-розшукових заходів, слідчих дій, додержання прав і свобод осіб під час здійснення досудового розслідування, тощо;

2) він виступає організатором робочого процесу НАБУ та за його рішенням перший заступник, заступники Директора НАБУ, Директори територіальних управлінь наділяються відповідними владними повноваженнями;

3) займається координацією та контролем за діяльністю центрального та всіх територіальних управлінь, затверджує їх штатну чисельність та структуру;

4) виступає гарантом діяльності свого підрозділу та саме тому він слідкує за зберіганням та знищенням відповідно до законодавства отриманої НАБУ в ході досудового розслідування інформації;

5) вживає усіх можливих заходів для запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом; встановлює порядок реєстрації, та оброблення усіх видів інформації, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є НАБУ;

6) призначає на посади та звільняє з них працівників НАБУ, які за власним бажанням вирішили покинути підрозділ або вчинили дисциплінарні проступки, або кримінальні правопорушення;

7) видає накази та розпорядження в межах його службових повноважень,

а також надаються доручення, що є обов'язковими для виконання усіма працівниками даного органу;

8) всі оперативні, перспективні та поточні плани роботи НАБУ затверджуються тільки Директором [79, с. 12];

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що співвідношення прав та обов'язків НАБУ знаходяться на досить достатньому рівні. Тобто для ефективного виконання покладених на нього обов'язків, зазначений орган наділений достатнім обсягом прав у сфері протидії корупційним правопорушенням. Можливо стверджувати, що права більшою мірою реалізуються саме через обов'язок НАБУ діяти в тій чи іншій сфері його відання та визначаються, насамперед, напрямком діяльності органу.

2.3. Структура Національного антикорупційного бюро України

Національне антикорупційне бюро України (Національне бюро) - державний правоохоронний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [72, с. 47].

Основу правової діяльності Національного бюро становить Конституція України, міжнародні договори України, цей та інші закони України, а також прийняті відповідно до них інші нормативно-правові акти [2].

Національне бюро складається з центрального і територіальних управлінь.

Національне бюро є юридичною особою публічного права[1].

Щоб забезпечити виконання завдань Національного бюро його Директор

утворює сім територіальних управлінь Національного бюро, юрисдикція яких охоплює визначені в рішенні області України, Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь.

Директор Національного бюро, у випадку обґрунтованої необхідності, може утворювати своїм рішенням додаткові територіальні управління Національного бюро у межах області чи Автономної Республіки Крим[73, с. 87].

Система, розклад, положення про структурні підрозділи, посадові інструкції працівників Національного бюро затверджуються Директором Національного бюро.

До управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи[76, с. 33].

Директор Національного бюро може створювати своїм рішенням комісії у складі працівників Національного бюро, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, службових осіб інших державних органів, органів місцевого самоврядування, представників громадських об'єднань. Такі комісії вивчають питання щодо порушення прав осіб, які співпрацюють з Національним бюро, та виносять рекомендації щодо усунення зазначених порушень.

Порядок діяльності комісій визначається Директором Національного бюро. Гранична чисельність центрального та територіальних управлінь Національного бюро становить 700 осіб, у тому числі не більше 500 осіб начальницького складу[12, с. 47].

Керівництво Національного бюро здійснює його Директор.

Верховна Рада України за наявності підстав, за пропозицією не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України може прийняти рішення про звільнення Директора Національного бюро з посади[32, с. 47].

Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в органах влади, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або міжнародних організаціях не менше ніж п'ять років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки[80, с. 37].

Для цілей цього Закону:

1) вищою юридичною освітою є освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 року) за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах;

2) стажем роботи в галузі права є стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вищої юридичної освіти за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобутої в іноземних державах.

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка впродовж двох років до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття цієї посади, незалежно від тривалості, входила до складу керівних органів політичної партії або знаходилася у трудових чи інших договірних відносинах з політичною партією[81, с. 16].

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не відповідає обмеженням, передбаченим пунктами 1-7, 9 частини першої статті 13 цього Закону[1].

Не може бути призначена на посаду Директора Національного бюро особа, яка не пройшла перевірку у порядку, встановленому Законом України

"Про очищення влади", з метою відновлення довіри до влади та створення умов для побудови нової системи органів влади відповідно до європейських стандартів.

Директор Національного бюро призначається строком на сім років. Одна і та ж особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.

Повноваження Директора Національного бюро припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень або смертю.

Директор Національного бюро звільняється якщо:

1) подання письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням;

2) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;

3) досягнення шістдесяти п'яти років;

4) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що створюється за рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я[82, с. 77].

Набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання його безвісно відсутнім чи оголошення його померлим;

6) набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього;

7) припинення його громадянства України або виїзду на постійне місце проживання за межі України;

8) невідповідності обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, передбаченими Законом України "Про запобігання корупції", встановленим рішенням суду, що набрало законної сили;

9) невчасного подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

10) набуття громадянства іншої держави;

11) наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки (аудиту) діяльності Національного бюро, передбаченої статтею 26 цього Закону, про

неефективність діяльності Національного бюро та неналежне виконання обов'язків його Директором;

12) наявності заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за дванадцять місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

13) набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших[83, с. 27].

Директора Національного бюро не може бути звільнено, а указ Президента України про його призначення не може бути скасовано, крім підстав, зазначених у цій частині.

Національне бюро:

– здійснює оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також в оперативно-розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів;

– здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, а також проводить досудове розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом;

– вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро, здійснює діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт;

– взаємодіє з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків;

– здійснює інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро

– забезпечує особисту безпеку працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які

беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях;

- забезпечує на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення;
- звітує про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформує суспільство про результати своєї роботи;
- здійснює міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України;
- вживає заходів щодо виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості,
- надсилає Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі матеріали для вирішення питання про пред'явлення позову про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави;
- збирає і надсилає Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі матеріали для вирішення питання про пред'явлення позову про визнання недійсними угод у випадках, передбачених законодавством України [84, с. 16].

Для виконання обов'язків національному бюро та працівникам надаються наступні права:

- робити розшукові справи на підставі постанови, що затверджується начальником відповідного підрозділу Національного бюро, та здійснювати на підставах і в порядку, установлених законом
- за рішенням Директора Національного бюро, погодженим з прокурором, витребувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, або виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості;

– збирати усі установи за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном[85, с. 23].

Люди, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані негайно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. Якщо особа не може надати інформацію то ця особа повинна так само невідкладно у письмовій формі повідомити про це Національне бюро з обґрунтуванням причин.

Національне бюро за зверненням відповідного суб'єкта може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів. Ненадання Національному бюро на його запит інформації, надання завідомо недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, забороняються і тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом[66, с. 36].

Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має безпосередній, у тому числі автоматизований, доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами. Обробка такої інформації здійснюється Національним бюро із дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом[76, с. 66].

Крім того, даний орган може знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями

інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, або виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом; на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро[36, с. 16].

Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність" з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, - в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про депозитарну систему України" з урахуванням положень цього Закону. Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості її надання у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів; на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України; залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень Національного бюро; за письмовим рішенням Директора Національного бюро або його заступника,

погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників; за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника - безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України[86, с. 88].

Використовувати з наступним відшкодуванням завданих збитків транспортні засоби, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги.

Надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій; здійснювати співробітництво з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності та конфіденційності цих відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень[47, с. 36].

Контроль за ефективністю використання коштів на зазначені цілі здійснює Рахункова палата України; вносити подання прокурору про звернення до суду з метою визнання недійсним правочину за наявності підстав, а також право бути залученим за своєю заявою до таких справ як третя особа [54, с. 88].

У цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку,

передбачених законодавством; зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України "Про Національну поліцію", видавати в разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку; здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості на підставі законів та міжнародних договорів України; одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень; виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних; порушувати питання щодо створення спеціальних умов (у тому числі щодо засекречування перебування, здійснення заходів безпеки в ізоляторах тимчасового тримання та установах попереднього ув'язнення для осіб, які співпрацюють із Національним бюро[87, с. 58].

Національне бюро може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укладати угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо[87, с. 59].

Національне бюро може створювати та брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до цього закону та інших законодавчих актів та

міжнародних договорів України, залучати до роботи іноземних експертів у боротьбі з корупцією, мати інші повноваження, пов'язані з виконанням нею своїх обов'язків[88, с. 58].

Національне бюро взаємодіє з Національним банком України, Фондом державного майна України, Антимонопольним комітетом України, Національним агентством з питань запобігання корупції, органами Державної прикордонної служби, органами державної податкової і митної служби, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі - спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу), та іншими державними органами.

Національне бюро може укладати з окремими державними органами угоди (меморандуми) про співпрацю та обмін інформацією.

1) Передавати Національному бюро одержувані при здійсненні контрольних функцій і аналізі інформації, що надходить, відомості, що можуть свідчити про кримінальні правопорушення або використовуватися для попередження, виявлення, припинення і розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро;

2) за зверненням Національного бюро проводити у межах своєї компетенції ревізії, перевірки та інші дії щодо контролю за дотриманням законодавства України фізичними та юридичними особами[88, с. 28].

Умови грошового забезпечення осіб начальницького складу та оплата праці інших працівників Національного бюро повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням специфіки, інтенсивності та особливого характеру роботи, забезпечувати добір до Національного бюро висококваліфікованих кадрів, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності, компенсувати фізичні та інтелектуальні затрати працівників.

На осіб начальницького складу Національного бюро поширюються умови

грошового забезпечення, передбачені для працівників органів внутрішніх справ, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. Розмір грошового забезпечення осіб начальницького складу Національного бюро не може бути меншим умов оплати праці працівників Національного бюро, віднесених до відповідних категорій посад державної служби[45, с. 18].

Заробітна плата працівників Національного бюро складається з:

- 1) посадового окладу;
- 2) доплати за вислугу років;
- 3) доплати за науковий ступінь;
- 4) доплати за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці;
- 5) доплати за спеціальне звання або ранг державного службовця.

Установлюються такі посадові оклади працівників Національного бюро відповідно до розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року:

Посадові оклади відповідних працівників центрального управління Національного бюро та територіального управління Національного бюро з місцезнаходженням у місті Києві встановлюються з коефіцієнтом 1,2.

Працівникам Національного бюро виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи до 5 років - 15 відсотків, більше 5 років - 20 відсотків, більше 10 років - 30 відсотків, більше 15 років - 40 відсотків, більше 20 років - 50 відсотків, більше 25 років - 60 відсотків, більше 30 років - 70 відсотків, більше 35 років - 80 відсотків посадового окладу. Працівникам Національного бюро виплачується щомісячна доплата за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності у розмірі відповідно 15 і 20 відсотків посадового окладу[65, с. 28].

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО

3.1. Міжнародні стандарти у сфері протидії корупції

Конвенції ООН і Ради Європи по боротьбі з корупцією заклали такі критерії ефективності антикорупційних інституцій: незалежність, спеціалізація, професійна підготовка та адекватні ресурси. Багато країн зазнають труднощів з втіленням у життя цих загальних критеріїв. Накопичений міжнародний досвід може служити додатковим керівництвом до того, як можна реалізувати дані критерії на практиці[89, с. 38].

Незважаючи на те, що джерела міжнародних стандартів відрізняються з точки зору сфери застосування, а також за змістом і цілям, вони включають чіткі вимоги, які зобов'язують держави-учасників створювати спеціалізовані установи щодо попередження з корупції та боротьби з нею. Важливо відзначити, що положення Конвенції Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію і Конвенція ООН по боротьбі з корупцією є обов'язковими для виконання. Остання також передбачає створення таких інститутів як в сфері кримінального переслідування, так і в сфері попередження корупції (в тому числі для здійснення функцій з навчання та підвищення інформованості громадськості). Таким чином, держави-члени забезпечують наявність:

- спеціалізованих інститутів щодо попередження корупції;
- спеціалізованих інститутів або осіб, на які покладено обов'язки по боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів.

Проте, між двома сферами діяльності існують суттєві відмінності.

Відповідно до Конвенції ООН, попередження корупції має здійснюватися на інституціональному рівні шляхом створення або перепрофілювання спеціалізованого органу (або органів), який буде відповідати за запобігання корупції та координацію роботи різних організацій в області боротьби з корупцією. Відповідно до Конвенції ООН і Конвенції Ради Європи, виконання

вимоги щодо спеціалізації в сфері забезпечення правозастосування можливо як шляхом створення спеціалізованого органу, так і шляхом виділення достатньої кількості співробітників з відповідною спеціалізацією всередині вже існуючих органів[89, с. 39].

Міжнародні стандарти також визначають основні критерії спеціалізації антикорупційних інституцій. Основні критерії включають незалежність і автономію, наявність спеціально підготовлених і кваліфікованих співробітників, забезпечення необхідними повноваженнями і ресурсами[89, с. 39].

В кінцевому рахунку, міжнародні стандарти не передбачають ні порядку створення і організації роботи спеціалізованого антикорупційного інституту, ні якоїсь однієї максимально ефективної або універсальної моделі антикорупційного органу. З цієї точки зору, можна сказати, що положення міжнародного права, що стосуються інституційної бази у сфері запобігання та викорінення корупції прописані набагато менш докладно і чітко, ніж, наприклад, такі положення, що стосуються правопорушень у сфері корупції, як дача і отримання неправомірної вигоди або правопорушення, пов'язані з торгівлею впливом або зловживанням посадовим становищем. Проте, вищезгадані конвенції визначають основні принципи і критерії, відповідно до яких можуть бути створені спеціалізовані інститути. Крім того, міжнародні механізми моніторингу в сфері боротьби з корупцією напрацювали великий обсяг оглядів та рекомендацій, які представляють собою корисні приклади кращої практики в цій галузі.

Міжнародні правові інструменти визначають наступні функції в області боротьби з корупцією: кримінальне переслідування за корупційні злочини; заходи щодо запобігання корупції; освітня та просвітницька робота; координація антикорупційної роботи різних відомств; моніторинг за ходом виконання національних програм по боротьбі з корупцією; дослідження і аналіз стану корупції в країні.

Цим функціям відповідають такі завдання органів по боротьбі та попередженню корупції:

- отримання і розгляд скарг на дії посадових осіб;
- збір даних, що мають відношення до корупції; аналіз криміногенної обстановки, оперативно-слідча діяльності та проведення попереднього розслідування; кримінальне переслідування;
- застосування адміністративної відповідальності; проведення досліджень, аналізу та надання допомоги в сфері попередження корупції; надання консультацій по питань етики; аналіз дотримання законодавства; розгляд майнових декларацій державних службовців; надання інформації, проведення освітніх та просвітницьких заходів;
- міжнародне співробітництво та надання допомоги та ін[90, с. 58].

Ці завдання можуть виконуватися силами однієї установи або бути розподілені між декількома інститутами по боротьбі з корупцією.

Повноваження з проведення розслідування і кримінального переслідування є основним механізмом застосування законів по боротьбі з корупцією, насамперед у кримінально-правовій сфері.

Це завдання, як правило, виконують спеціалізовані установи в рамках існуючої системи державних органів - поліція (або багатоцільове агентство по боротьбі з корупцією) і прокуратура. Залежно від основоположних принципів національної системи кримінального правосуддя, органи прокуратури можуть мати в своєму складі оперативних працівників, але дуже рідко поліцейські органи мають повноваження щодо проведення кримінального переслідування і пред'явленню звинувачення. Основна складність при розподілі повноважень в сфері боротьби з корупцією між правоохоронними органами полягає у визначенні їх матеріальної юрисдикції (склади злочинів, які підпадають під їх компетенцію), необхідності уникнути конфлікту юрисдикцій та забезпечити ефективну співпрацю і обмін інформацією між правоохоронними і контрольними органами [90, с. 48].

Функції щодо попередження корупції настільки численні і різноманітні, і охоплюють всі аспекти державного управління, що їх виконання не під силу одному органу. Як впливає з Конвенції ООН проти корупції до превентивних

функцій відноситься:

- попередження конфлікту інтересів на державній службі; перевірка майнових декларацій державних службовців;
- забезпечення етики та прозорості державної служби;
- перешкодження відмиванню грошей;
- фінансовий контроль за витрачанням державних коштів[90, с. 68].

Відповідно, у багатьох країнах більшість цих функцій здійснюється в рамках існуючих інститутів, включаючи органи з контролю і аудиту, інститут омбудсмена, виконавчі органами влади, комісії з етики та щодо попередження конфлікту інтересів, спеціалізовані служби і підрозділи з попередження корупції та органи по боротьбі з відмиванням грошей.

Існує ряд інших завдань, які, як правило, розподілені між численними інститутами держави, і вимагають особливого уваги. Ці такі завдання, як розробка освітніх програм з професійного навчання в сфері боротьби з корупцією; організація компаній з інформування громадськості; співпраця із засобами масової інформації, громадянським суспільством і підприємницькими колами; міжнародна співпраця[90, с. 48].

Координація, моніторинг та дослідження корупції - це три додаткові функції, які вважаються важливими складовими комплексної національної стратегії по боротьбі з корупцією, і відповідальність за які необхідно чітко доручити одному з спеціалізованих органів. Координація необхідна на двох рівнях - координація політики в області боротьби з корупцією та координація заходів щодо її здійснення. моніторинг і аналіз виконання антикорупційних планів та дослідження рівня корупції - це найважливіші допоміжні функції, необхідні для формування ефективної політики та для забезпечення її реалізації[90, с. 66].

Спеціалізація установ по боротьбі з корупцією набирає різних форм.

Міжнародні стандарти не пропонують єдину і найкращу форму спеціалізації. В той час як міжнародні стандарти вимагають наявності спеціалізованого органу (або особи), відповідального за проведення

попередження і боротьбу з корупцією, вони не вимагають спеціалізацію на рівні суду. Вони також жорстко не вимагають створення окремого органу для боротьби з корупцією в правоохоронних органах на рівні розслідування і переслідування корупційних злочинів. Якщо говорити конкретно, то міжнародні вимоги будуть вважатися виконаними, якщо в правоохоронних структурах будуть створені відповідні підрозділи або виділено необхідну кількість співробітників, що спеціалізуються на боротьбі з корупцією. Вибір форми спеціалізації знаходиться в компетенції окремого держави і залежить від безлічі факторів - національних особливостей, рівня корупції, особливостей інституційного устрою та правової системи[89, с. 38].

Конвенції ООН і Ради Європи наголосили на необхідності для правоохоронних органів володіти ефективними засобами для збору доказів (включаючи можливість ведення прихованого спостереження, використання спеціальних технічних засобів, доступ до фінансової інформації, засоби по виявленню, відстеженню і вилученню доходів, здобутих злочинної діяльності), а також здійснювати програми по захисту осіб, які надають сприяння правосуддю, (включаючи заходи щодо захисту свідка, як процедурного, так і іншого характеру), а також використовувати стимули для залучення населення до співпраці з правоохоронними органами (від заходів по захисту інформаторів до можливості у деяких випадках піти на обмежений імунітет і пом'якшення відповідальності для осіб, які вчинили злочин, але зробили сприяння правосуддю). Спеціалізовані установи по боротьбі з корупцією часом наділені особливими повноваженнями, якими не володіють оперативні працівники інших органів. Надання їм широких повноважень, пов'язаних з проникненням в таємницю приватного життя має відповідати міжнародним принципам прав людини і супроводжуватися зовнішнім контролем[89, с. 48].

Таким чином, залишається не тільки розробка міжнародних антикорупційних стандартів, а й більш широкий комплекс заходів, спрямованих на попередження корупційних проявів.

3.2. Зарубіжний досвід протидії корупції та можливості його імплементації в Україні

Імплементація норм міжнародного права у сфері боротьби з корупцією є важливою складовою формування глобального антикорупційного порядку, а також необхідною умовою ефективної боротьби з корупцією на національному рівні. Аналіз показує, що законодавством практично всіх держав притаманні фрагментація імплементарних положень міжнародних актів, їх вибіркового характеру, значно знижує успішність правореалізації[86, с. 58].

Багато країн світу з метою здійснити заходи але здійснили розробку, ухвалення та введення в дію спеціальних законів щодо протидії корупції.

Центральна служба із запобігання корупції - ЦСЗК існує в структурі Міністерства юстиції Франції з 1993 р. Незважаючи на свої невеликі розміри, ЦСЗК має потужний аналітичний потенціалом, так як об'єднує відряджених експертів з багатьох державних установ судової та адміністративної системи. Основними видами діяльності ЦСЗК є збір інформації і проведення консультацій незалежних експертів з питань, пов'язаних з виникненням ризику корупції і справами про корупцію, за якими ведеться розслідування. Більшість запитів про отримання консультації надходить від місцевих органів влади. Останнім часом ЦСЗК все більш активно займається просвітницькою діяльністю і наданням сприяння в прийнятті кодексів етики в організаціях державного та приватного сектора[87, с. 88].

Нормативно-правовою базою ЦСЗК служить Закон № 93/122 від 29 січня 1993 «Про недопущення корупції та прозорості економічної діяльності та державних процедур» і Указ № 93/232 від 23 лютого 1993 Згідно з законом, ЦСЗК є службою, за діяльність якої відповідає високопосадовець судово посадова особа (прокурор або суддя).

Закон закріпив повноваження і триєдині функції ЦСЗК:

– централізований збір інформації, необхідної для виявлення і запобігання пасивних і активних правопорушень, пов'язаних з корупцією, торгівлею впливом, вимаганням, зловживанням посадовим становищем,

відмовою в надання відкритого і рівного доступу до укладення контрактів у сфері державних закупівель;

– надання допомоги за запитом судових органів у зв'язку з проведенням ними слідства, кримінального переслідування і винесення вироку у справах про корупцію;

– надання експертного висновку на запит органів виконавчої влади по питань запобігання корупції[82, с. 44].

ЦСЗК не має повноважень розглядати справи про адміністративні або кримінальні правопорушення. Однак, якщо в результаті збору інформації, розкриваються факти, які свідчать про можливий злочин, служба негайно передає цю справу Державному прокурору (Procureur de la République). ЦСЗК автоматично припиняє своє втручання відразу після початку слідства у справі компетентним судовим органом[83, с. 58].

ЦСЗК не займається наданням правової допомоги фізичним особам, в її компетенцію також не входить визначення міри відповідальності або застосування до державних службовців адміністративних або дисциплінарних санкцій, але вона може передати інформацію відповідним державним органам, що може послужити підставою для початку розслідування по даній справі.

ЦСЗК має право збирати інформацію, що надходить від фізичних і юридичних осіб, але закон не встановлює обов'язки останніх надати таку інформацію[66, с. 48].

У ЦСЗК нараховується близько 15 співробітників: глава служби, генеральний секретар, від 8 до 12 консультантів. Штат формується із службовців судових або адміністративних органів. Консультанти тимчасово відряджені в ЦСЗК різними державними інститутами, в тому числі судовими органами і органами державного управління. Крім того, в штат входять помічники і шофер. Глава служби і Генеральний секретар призначаються Президентом на чотирирічний термін; глава ЦСЗК не може бути звільнений з посади до закінчення цього терміну. В 2006 був призначений новий глава служби, який до цього займав посаду Генерального прокурора[46, с. 18].

Основним видом діяльності ЦСЗК є централізований збір інформації, аналіз ризиків виникнення корупції та розробка превентивних заходів в різних сферах економічної діяльності. Ця діяльність охоплює як державний, так і приватний сектор. ЦСЗК не займається аналізом конкретних справ або діяльності конкретних осіб, пов'язаних з корупцією, а скоріше спрямовує свої зусилля на вироблення загального розуміння ситуації і механізмів, що сприяють появі шахрайства і корупції. Інформація, яку збирає ЦСЗК, знаходиться у відкритому доступі. ЦСЗК також формує бібліотеку з питань корупції, відкриту для доступу широкої публіки. Проте, можливості ЦСЗК зі збору інформації обмежені, так як Служба не має права запитувати інформацію[77, с. 68].

У ЦСЗК накопичений великий досвід в сфері боротьби з корупцією і попередження корупції, представники Служби часто беруть участь в міжнародних заходах, що проводяться ОЕСР, Радою Європи, Європейською комісією, ООН, Світовим банком, МВФ. ЦСЗК також бере участь в роботі місій, організованих Міністерством закордонних справ Франції з надання міжнародної допомоги в рамках двосторонніх угод. Ще один вид діяльності Служби - участь в переговорах і підготовчій роботі, яку проводять різні міжнародні організації в області боротьби з корупцією і попередження корупції. Нарешті, ЦСЗК щорічно приймає близько 50 міжнародних делегацій з обміну досвідом у сфері запобігання та боротьби з корупцією. завдяки своїй міжнародній активності ЦСЗК набула популярності на міжнародній арені, і її авторитет продовжує зростати[76, с. 58].

Комісія з попередження корупції - КПК (Komisija za preprečevanje korupcije - CPC) була створена в Словенії в 2004 р в якості незалежного органу щодо попередження та зниження рівня корупції, як в державному, так і приватному секторі. КПК виконує координаційну, аналітичну і превентивну функції. Комісія не має повноважень по проведенню слідства і пред'явлення кримінального обвинувачення, але може залучати до адміністративної відповідальності за порушення законодавства в сфері декларування майна та попередження конфлікту інтересів. КПК також є центральним органом зі

співробітництва з міжнародними організаціями та недержавним сектором в області попередження корупції.

У лютому 2004 р. Закон «Про запобігання корупції» вступив в силу. Закон заснував незалежний конституційний орган - Комісію з попередження корупції (КПК), підзвітний Парламенту. З набранням чинності закону Бюро із запобігання корупції було перетворено в постійно діючий секретаріат / допоміжний підрозділ при КПК. В завдання КПК входить координація дій по боротьбі з корупцією, аналіз інформації та прийняття превентивних заходів. КПК відповідає за контроль над ходом виконання Національної стратегії по боротьбі з корупцією та Кодексу поведінки державних службовців. КПК також є головним органом щодо забезпечення виконання положень закону про декларування майна державними службовцями. Після обрання голови і членів комісії КПК приступила до практичної діяльності в жовтні 2004 р. Резолюція про запобігання корупції (про Національної стратегії по боротьбі з корупцією) була прийнята Парламентом трохи раніше – в червні 2004 р. [56, с. 44].

В процесі розробки і прийняття законодавчої бази створення КПК виникли жваві спори з приводу надання Комісії повноважень з ведення слідства і кримінального переслідування. В результаті дискусій було вирішено, що слідчі повноваження зберігаються за Сектором по боротьбі з корупцією, який входить в структуру поліції, а судове переслідування залишилося в компетенції звичайної прокурорської служби (крім злочинів, скоєних організованою групою, що входить в компетенцію спеціальної групи прокурорів з особливих справ Генеральної прокуратури Словенії) [16, с. 38].

Державна комісія з попередження корупції – ДКЗК була заснована в 2002 році і є незалежним органом, об'єднуючим експертів в області економіки і права. Члени комісії призначаються Парламентом. Члени Державної комісії збираються на регулярні сесії. В обов'язок комісії входить вироблення, реалізація та застосування заходів щодо попередження корупції та конфлікту інтересів у структурах державної влади. Комісія також відповідає за розробку і реалізацію Державної програми щодо запобігання і боротьби з корупцією [76, с.

44].

Хоча комісія не наділена традиційними повноваженнями по веденню слідства і пред'явлення звинувачення, у неї є право викликати особу, яка підозрюється в корупції для дачі пояснень. ДКЗК веде реєстр і здійснює перевірку декларацій про майно і доходи обраних державних службовців, призначених посадових осіб, керівників державних підприємств та інших організацій, які мають право розпоряджатися державними засобами[66, с. 18].

У сфері боротьби з корупцією в колишній Югославській Республіці Македонія було виявлено ряд серйозних труднощів. До цих труднощів відносяться недостатньо розвинена система поділу влади; відсутність незалежних інститутів попередження і придушення корупції; відсутність системи стримувань і противаг у відносинах між державними інститутами; слабе взаємодія або відсутність взаємодії із засобами масової інформації та громадянським суспільством у сфері підвищення інформованості громадськості про корупцію; вкрай обмежене недостатнє участь міжнародного співтовариства у наданні підтримки антикорупційних заходів; необхідність гармонізації національного законодавства та приведення його у відповідність з міжнародними стандартами і т.п. У своїй повсякденній діяльності ДКЗК була покликана займатися вирішенням усіх цих проблем[46, с. 58].

Державна комісія також має повноваження Вимагати від посадових осіб або відповідальних осіб державних підприємств надання комісії відомостей про їх майновий стан чи іншої інформації, необхідної для застосування Положень Закону «Про запобігання корупції». Виконання поставлених перед нею завдання ДКЗК має право вимагати проведення безпосередньо розслідування діяльності, пов'язаної з витрачання коштів органів або юридичних осіб, здійснюють розпорядження державних коштів[36, с. 58].

Державна програма щодо попередження та припинення корупції: Згідно передбаченим законом повноважень, в 2003 р ДКЗК розробила і прийняла Національну програму щодо попередження та припинення корупції. Програма включає рекомендації щодо заходів, які необхідно вжити для створення більш

ефективної системи попередження і припинення корупції. У 2004 році було розроблено План дій по реалізації Національної програми. У ньому вказані короткострокові, середньострокові і довгострокові цілі по боротьбі з корупцією, а також представлена система по контролю і оцінці ходу виконання[76, с. 88].

У числі пріоритетних завдань програми названа реформа судової системи. До інших важливих пунктів відноситься обмеження можливостей для свавілля посадових осіб, в тому числі ліквідація імунітетів; зміцнення міжвідомчого співробітництва. Згідно із законом ДКЗК здійснює контроль над ходом виконання Національної програми. Незважаючи на те що прийняття такої програми є частиною загальної програми приєднання Македонії до Європейської спільноти, Національна програма так і не була затверджена урядом Македонії [86, с. 58].

Комісія приділяє велику увагу взаємодії з державними органами, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації та громадянським суспільством, щоб забезпечити підтримку Національної програми в найширших суспільно-політичних колах. У червні 2004 р і червні 2005 р пройшли національні конференції, присвячені ходу реалізації Національної програми. Один з висновків, зроблених за результатами конференцій, вказує на те, що державні та урядові установи повинні більш активно брати участь в її здійсненні. З іншого боку, було схвалено більшість поправок в законодавство, запропонованих ДКЗК[16, с. 78].

В даний час в країні взято курс на децентралізацію влади і реформу місцевого управління. Цей процес може бути зірваний через зловживання і корупції з боку чиновників на місцевому рівні. Виходячи з цього, комісія останнім часом сконцентрувала свої зусилля на виробленні превентивних механізмів боротьби з корупцією в контексті даної реформи управління[34, с. 58].

Посадова особа зобов'язана подавати в ДКЗК майнову декларацію, якщо мова йде про його обрання або призначення на посаду, складання повноважень, а також у зв'язку з будь-яким значною зміною його майнового статусу. У 2003р.

в комісію було подано 2742 декларацій і на 91 декларацію більше в 2004 р. Після внесення поправок до Закону «Про запобігання корупції» декларації про майно зобов'язані подавати всі державні службовці. Таким чином, в 2005 році було отримано додатково 7686 декларацій. У 2003 році Комісія направила до суду 78 заяв про невиконання посадовою особою обов'язку з подання декларації, в 2004 році було подано 31 заява. з числа заяв, поданих в 2004 р, в 8 випадках судом було накладено штраф, і в 13 випадках було винесено догану. ДКЗК має право направляти запити в Державну службу по податків і зборів про проведення перевірки законності придбання власності деякими посадовими особами. У 2004 році Комісія направила 6 таких запитів[86, с. 58].

Громадяни мають право подавати в ДКЗК скарги на нібито мали місце порушення в сфері корупції. Комісія вивчає питання про наявності підстав для її подальшого розгляду. Якщо у скарги є серйозні підстави, комісія або починає власне розслідування і перевіряє пред'явлені звинувачення, або направляє скаргу до компетентного державного органу. При проведенні власного розслідування ДКЗК має право запитувати необхідну інформацію з інших державних органів. У 2004 р більше половини скарг було залишено без подальшого розгляду, в решті випадків близько третини заяв було направлено в інші інстанції або з рекомендаціями про прийняття певних заходів, або із запитом про проведення подальшого розслідування. Хоча кількість скарг, розглянутих ДКЗК, стає дедалі більше, в комісії вважають, що виділених коштів не вистачає, щоб відреагувати на всі звернення [45, с. 58].

Антикорупційна комісія була заснована в 1999 році як орган міжвідомчого співробітництва. Її метою є керівництво і контроль над ходом реалізації Національного плану по боротьбі з корупцією, а також підготовка проектів рішень уряду, що стосуються його реалізації. Комісія здійснює контроль над діяльністю Антикорупційної моніторингової групи [86, с. 58].

Антикорупційна моніторингова група (АМГ) була створена урядом Албанії у 2000 році. До її складу входить Рада і постійно діюча Підрозділ з антикорупційного моніторингу при кабінеті Державного міністра. АМГ

здійснює нагляд за реалізацією Національного плану і доповідає уряду про хід її виконання[46, с. 78].

План «Матриця» був розроблений у тісній взаємодії з міжнародною спільнотою. План був задуманий як широкий всебічний перелік заходів, які включають понад 150 конкретних кроків на зміцнення принципу верховенства закону, вдосконалення економічної політики і державного управління, системи державних закупівель, аудиту та підвищення інформованості громадськості. Ряд положень плану стосувався практики закупівель товарів для державних потреб, аудиту, а також просвітницьких заходів по формування в суспільстві нетерпимого ставлення до корупції. План «Матриця» - це живий документ, який щорічно оновлюється і переглядається з урахуванням реальних умов[56, с. 58].

Нині основним напрямком є формування законодавчої бази, формування структури і визначення функцій і обов'язків його учасників. В майбутньому увагу буде зосереджено на реалізації політики, зокрема, на розширенні взаємодії з громадянським суспільством.

Для контролю над ходом виконання плану було засновано два спеціалізованих органи, в тому числі Урядова комісія по боротьбі з корупцією (GCFAC) Антикорупційна комісія, створена на рівні міністрів, і Антикорупційна моніторингова група (ACMG), сформована з державних службовців вищого рангу. Комісія по боротьбі з корупцією була заснована в 1999 р, а Моніторингова група - в 2000 р. З установою цих двох органів Албанія вперше в історії отримала постійну структуру для боротьби з корупцією.

Правовий статус урядової комісії по боротьбі з корупцією, її повноваження, права і обов'язки закріплені в Постанові Ради міністрів №470, прийнятого в жовтні 1999 р, з поправками, внесеними Постановою №513 у листопаді 1999 р АМГ була створена за Наказом Прем'єр-міністра №252, виданим у вересні 2002 р. [46, с. 128].

До урядової комісії по боротьбі з корупцією входять 13 представників міністерств і державних установ на чолі з прем'єр-міністром.

Роботу Антикорупційної моніторингової групи координує Державний

міністр, який звітує перед Прем'єр-міністром. До функцій АМГ відноситься:

- моніторинг, координування роботи і проведення консультацій для міністерств і центральних органів влади з питань реалізації Плану дій щодо попередження та боротьби з корупцією;
- обговорення, аналіз і схвалення звітів про хід виконання Плану дій;
- підготовка рекомендацій для урядової комісії і Ради міністрів, при участі Державного міністра внесення змін до стратегії проведення превентивних заходів та ініціатив [67, с. 78].

До Ради АМГ входять високопоставлені співробітники державних відомств (Міністерства юстиції, Підрозділ по боротьбі з корупцією при Раді міністрів, Судової інспекції при Міністерстві юстиції, Департаменту державного управління, Правового управління Міністерства фінансів та інших органів), а також представники громадянського суспільства.

Роль секретаріату в Раді АМГ виконує Підрозділ по боротьбі з корупцією, яке діє як виконавчий орган Ради АМГ, створений при канцелярії Державного міністра. Підрозділ здійснює такі аналітичні, координаційні, превентивні і організаційні завдання:

Збір інформації: збір та обробка даних, що надходять з відповідних інститутів про під час реалізації планів по боротьбі з корупцією; оцінка результатів і наслідків[18, с. 56].

Аналітичні дослідження: проведення оглядів і аналізу функціонування різних систем державного управління з метою виявлення можливостей для проведення коригування дій в рамках цих систем і підготовки рекомендацій щодо поліпшення їх діяльності.

Розробка проектів законодавчих документів: здійснення законодавчої ініціативи і надання технічної допомоги в підготовці висновків про відповідні правових реформах у сфері боротьби з корупцією[15, с. 56].

Попередження корупції - підготовка пропозицій про внесення поправок в щодо Планів в боротьбі з корупцією (стратегічного, технічного або операційного характеру), а також змін в системі і механізмах боротьби з

корупцією в різних структурах державного управління.

Антикорупційна комісія в Албанії була заснована в 1999 році як орган міжвідомчого співробітництва. Її метою є керівництво і контроль над ходом реалізації Національного плану по боротьбі з корупцією, а також підготовка проектів рішень уряду, що стосуються його реалізації. Комісія здійснює контроль над діяльністю Антикорупційної моніторингової групи [45, с. 48].

Антикорупційна моніторингова група (АМГ) була створена урядом Албанії у 2000 м. До її складу входить Рада і постійно діюча Підрозділ з антикорупційного моніторингу при кабінеті Державного міністра. АМГ здійснює нагляд за реалізацією Національного плану і доповідає уряду про хід її виконання [48, с. 90].

В результаті в 1998 р Уряд Албанії прийняв Постанову №515, якою було схвалений План дій по боротьбі з корупцією - перша офіційна програма по реформування державної служби у сфері боротьби з корупцією. План передбачав прийняття ряду конкретних заходів в трьох основних сферах: правозастосування, попередження корупції і просвітницька робота. План дію був спрямований на залучення громадянського суспільства, ділових кіл, професійних спілок, міжнародних організацій і всіх зацікавлених осіб до його реалізації. План дій постійно оновлювався і отримав назву «Матриця» [87, с. 45].

План «Матриця» був розроблений у тісній взаємодії з міжнародною спільнотою. План був задуманий як широкий всебічний перелік заходів, які включають понад 150 конкретних кроків на зміцнення принципу верховенства закону, вдосконалення економічної політики і державного управління, системи державних закупівель, аудиту та підвищення інформованості громадськості. Ряд положень плану стосувався практики закупівель товарів для державних потреб, аудиту, а також просвітницьких заходів по формування в суспільстві нетерпимого ставлення до корупції. План «Матриця» - це живий документ, який щорічно оновлюється і переглядається з урахуванням реальних умов. Нині основним напрямком є формування законодавчої бази, формування структури і

визначення функцій і обов'язків його учасників. В майбутньому увагу буде зосереджено на реалізації політики, зокрема, на розширенні взаємодії з громадянським суспільством

Для контролю над ходом виконання плану було засновано два спеціалізованих органи, в тому числі Урядова комісія по боротьбі з корупцією (GCFAC) Антикорупційна комісія, створена на рівні міністрів, і Антикорупційна моніторингова група (ACMG), сформована з державних службовців вищого рангу. Комісія по боротьбі з корупцією була заснована в 1999 р, а Моніторингова група - в 2000 р. З установою цих двох органів Албанія вперше в історії отримала постійну структуру для боротьби з корупцією [45, с. 48].

Рада Європи надавав всебічну підтримку Албанії в процесі формування моніторингової групи, з моменту появи ідеї про створення групи і протягом перших років її діяльності. Фінансування заходів щодо створення групи здійснювалося з коштів Агентства з розвитку та співробітництва Швеції.

Після проведення виборів в 2005 р новий уряд Албанії приступило до всебічного перегляду існуючих структур по боротьбі з корупцією, що призвело до прийняття рішення про скасування Антикорупційної моніторингової групи і Підрозділи по боротьбі з корупцією. У числі основних причин цього рішення уряд вказувало на відверто технічний характер АМГ, відсутність у неї можливостей для застосування адміністративних заходів впливу і, найголовніше, відсутність механізму політичної відповідальності в існуючих відомствах[65, с. 128].

В даний час йде робота над формуванням нових інститутів по боротьбі з корупцією. Реформа спрямована на підвищення політичної відповідальності інституцій, які впливають на вироблення політики в сфері боротьби з корупцією, і зміцнення їх організаційного потенціалу за рахунок з'єднання функцією адміністративного контролю з функціями з проведення аналітичних досліджень і попередження корупції. Після внесення цих змін до Албанії були створені два нові органи по боротьбі з корупцією:

- робоча група по боротьбі з корупцією - політичний орган на

найвищому рівні, відповідальний за вироблення стратегічних цілей, пріоритетів і заходів по боротьбі з корупцією, а також впровадження чітких і прозорих механізмів політичної відповідальності за здійснення цих заходів;

– Директорат з внутрішнього аудиту та боротьби з корупцією (DIAC) - спеціальний орган при канцелярії Прем'єр-міністра, наділений повноваженнями щодо здійснення традиційних функцій внутрішнього адміністративного контролю та проведення профілактичної і аналітичної роботи в сфері боротьби з корупцією.

Правовий статус урядової комісії по боротьбі з корупцією, її повноваження, права і обов'язки закріплені в Постанові Ради міністрів №470, прийнятого в жовтні 1999 р, з поправками, внесеними Постановою №513 у листопаді 1999 р АМГ була створена за Наказом Прем'єр-міністра №252, виданим у вересні 2002 р. [90, с. 38].

У Урядову комісію по боротьбі з корупцією входять 13 представників міністерств і державних установ на чолі з прем'єр-міністром.

Роботу Антикорупційної моніторингової групи координує Державний міністр, який звітує перед Прем'єр-міністром. До функцій АМГ відноситься:

– моніторинг, координування роботи і проведення консультацій для міністерств і центральних органів влади з питань реалізації Плану дій щодо попередження та боротьби з корупцією;

– обговорення, аналіз і схвалення звітів про хід виконання Плану дій;

– підготовка рекомендацій для урядової комісії і Ради міністрів, при участю Державного міністра внесення змін до стратегії проведення превентивних заходів та ініціатив[89, с. 98].

До Ради АМГ входять високопоставлені співробітники державних відомств (Міністерства юстиції, Підрозділ по боротьбі з корупцією при Раді міністрів, Судової інспекції при Міністерстві юстиції, Департаменту державного управління, Правового управління Міністерства фінансів та інших органів), а також представники громадянського суспільства.

Роль секретаріату в Раді АМГ виконує Підрозділ по боротьбі з корупцією,

яке діє як виконавчий орган Ради АМГ, створений при канцелярії Державного міністра. Підрозділ здійснює такі аналітичні, координаційні, превентивні і організаційні завдання:

- збір інформації: збір та обробка даних, що надходять з відповідних інститутів під час реалізації планів по боротьбі з корупцією; оцінка результатів і наслідків;

- аналітичні дослідження: проведення оглядів і аналізу функціонування різних систем державного управління з метою виявлення можливостей для проведення коригування дій в рамках цих систем і підготовки рекомендацій щодо поліпшення їх діяльності;

- розробка проектів законодавчих документів: здійснення законодавчої ініціативи і надання технічної допомоги в підготовці висновків про відповідні правових реформах у сфері боротьби з корупцією.

Попередження корупції - підготовка пропозицій про внесення поправок в Плани по боротьбі з корупцією (стратегічного, технічного або операційного характеру), а також змін в системи і механізми боротьби з корупцією в різних структурах державного управління[88, с. 48].

Координування дій: забезпечення взаємодії між усіма органами центральної влади, незалежними агентствами, а також громадянським суспільством, засобами масової інформації та діловими колами в ході виконання планів по боротьбі з корупцією, а також пов'язаних з ним процесів моніторингу та підготовки звітності.

Просвітницька діяльність: організувати, ініціювати та координувати проведення освітніх та просвітницьких заходів, спрямованих на підтримку боротьби з корупцією, а також сприяти підвищенню прозорості державного управління[90, с. 66].

Керівництво: надання інформації та консультативної допомоги по конкретним заходам всім організаціям, які беруть участь в боротьбі з корупцією.

Представлення інтересів - виступати від імені Антикорупційної

моніторингової групи і уряду Албанії в спеціалізованих організаціях по боротьбі з корупцією на регіональному, європейському та міжнародному рівні.

Підрозділ по боротьбі з корупцією діє в Албанії на основі і складається з 6 чоловік, які є державними службовцями. У підрозділ входять директор і 5 інспекторів, що спеціалізуються в наступних областях:

- економіка і фінанси;
- право і судочинство;
- державне управління;
- громадський правопорядок;
- зв'язку із засобами масової інформації, громадянським суспільством

і доступ до інформації.

Підрозділ не має окремого бюджету; кошти на фінансування його діяльності виділяються з річного бюджету Ради міністрів [77, с. 78].

Антикорупційна моніторингова група подає звіт про свою діяльність до Ради міністрів і Урядову комісію по боротьбі з корупцією, яку очолює Прем'єр-міністром. Кожні три місяці висновки, що містяться в звітах АМГ, представляються в Уряд. Всі звіти обговорюються на сесіях АМГ, передаються в Урядову комісію, а також доводяться до відома широкому загалу за допомогою Інтернет і засобів масової інформації [65, с. 98].

Діяльність АМГ також відкрита для неурядових організацій, що працюють в сфері боротьби з корупцією. Будь-яка зацікавлена сторона може бути запрошена на засіданні Ради АМГ для участі в якості спостерігача.

Вироблення політики в сфері боротьби з корупцією: У цілому, підготовка і прийняття Плану дій по боротьбі з корупцією та створення інститутів для його реалізації здійснення саме по собі є важливим досягненням для Албанії. Так зокрема, Закон «Про декларування доходів і майна та контролі над фінансовими зобов'язаннями обираються осіб і деяких державних чиновників », Закон «Про правила етики в державному управлінні »; Закон «Про запобігання конфлікту інтересів на державну службу » [56, с. 28].

Реформа системи судової поліції: Албанія заснувала Судовий інспекторат

при Вищій раді правосуддя і спеціалізований відділ по боротьбі з економічними і фінансовими злочинами при Міністерстві громадського порядку. Можливості судових органів по боротьбі з корупцією були укріплені з прийняттям Закону «Про Вищу раду правосуддя» [55, с. 46].

Міжнародне співробітництво в розслідуванні фінансових злочинів і злочинів, пов'язаних з легалізацією доходів злочинної діяльності: В цьому напрямку останнім час були зроблені важливі кроки щодо вдосконалення законодавства і поліпшення інституційної бази. Був прийнятий закон «Про внутрішній аудит у державному секторі», поправки до закону «Про державні закупівлі», внесені поправки в Закон «Про недопущення легалізації доходів злочинного діяльності», Закон «Про конкуренції» та інші нормативно-правові акти. Був утворений Національний комітет по координації боротьби з відмиванням грошей під головуванням Прем'єр-міністра.

Створення спеціалізованих відділів по боротьбі з корупцією: З метою поліпшення розслідування і кримінального переслідування економічних злочинів, у тому числі пов'язаних з корупцією, а також з метою їх попередження при Генеральній прокуратурі було утворено спеціалізований підрозділ по боротьбі з економічними злочинами. У листопаді 1999 р. був прийнятий закон «Про державну поліцію», в розвиток якого в січні 2001 р вийшло постанову Уряду «Про структуру Міністерства громадського порядку і Генерального директорату поліції». Відповідно до цих законодавчих актів було засновано Бюро по боротьбі з економічними і фінансовими злочинами, що складається з трьох відділів: по боротьбі з фінансовими злочинами і відмиванням грошей, по боротьбі з шахрайством і по боротьбі з корупцією [45, с. 89].

У 2003-2004 рр. були створені інші нові спеціалізовані інститути, в тому числі Вищий інспекторат з контролю над декларуванням майна; Спеціальна група по боротьбі з організованою злочинністю, яка займається розслідуванням кримінальних злочинів, скоєних злочинним співтовариством; Відділ по боротьбі з економічними злочинами при Окружній прокуратурі Тирани, кілька нових відділів були також сформовані в структурі поліції, наприклад, Директорат з

боротьби з організованою злочинністю і захист свідків та ін. [77, с. 48].

Попередження одержання неправомірної вигоди посадових осіб при здійсненні ділових операцій необхідно, перш за все, щоб злочином, були передбачені серйозні покарання для осіб, що пропонують хабар, включаючи застосування санкцій до юридичних осіб; і забезпечення ефективного застосування юрисдикції, проведення розслідування та кримінального переслідування. Кримінальний кодекс передбачає додаткову юрисдикцію в зв'язку з кримінальними злочинами проти інтересів Албанії та її громадян, доскональними громадянами іншої країни за межами Албанії.

Для вирішення питання про те, чи стосується ця додаткова юрисдикція до випадків підкупу посадових осіб, необхідно провести аналіз прецедентного права.

Важливими досягненнями в цій галузі також є внесення поправок до Кримінального кодексу, що розширили список складів злочинів у сфері корупції, поправок в Уголовнопроцесуальний кодекс про використання спеціальних слідчих засобів, а також в закон «Про попередженні та боротьбі з організованою злочинністю» («закон про боротьбу з мафією»), закон «Про захист свідків і осіб, які сприяють правосуддю» і закон «Про організацію роботи судів з розгляду справ особливої тяжкості», ратифікація додаткового протоколу Європейської конвенції про кримінальну відповідальність за корупцію, прийняття Закону «Про заходи боротьби з фінансуванням тероризму» [66, с. 48].

Підсумовуючи все вищесказане, досвід, здобутий розвиненими країнами в антикорупційній боротьбі, є свідченням того, що найбільшою ефективністю у цьому питанні вирізняються ті держави, які у вирішенні відповідної проблематики використовують комплексний та принциповий підхід. Здійснюючи узагальнення практики реформування, спрямованого на протидію корупційним проявам, можна виокремити ряд обов'язкових передумов реалізації антикорупційного стратегічного плану в нашій країні: наявна політична воля вищого державного керівництва; наявні компетентні урядові та

неурядові експерти; наявна команда, яка здатна це здійснити по вертикалі; наявність громадської підтримки. Водночас, щоб поліпшити спроможність України боротися з корупцією, необхідне об'єднання цих чотирьох компонентів.

3.3. Проблемні аспекти боротьби з корупцією в правоохоронних органах України

Було б неправильним вважати, що корупція – явище останніх років. Найнижчий Згідно з рейтингом Transparency International, проведеним у 2012, Україна посідає за Індексом сприйняття корупції 144 місце разом з Бангладешом, Камеруном, ЦАР, Республікою Конго та Сирією. Для порівняння Росія посіла 133 місце, Білорусь – 123, Габон – 102, Кабо-Верде – 39, США – 17, Австралія та Норвегія – 7, а перше місце поділили Данія, Фінляндія та Нова Зеландія. У 2006 Україна за цим рейтингом займала 99 місце [90, с. 45]. Так, зокрема, у 2014 Україна перебувала на одній сходинці з Угандою (26 балів зі 100 можливих). Це ставить Україну в один ряд із країнами. Однією із ознак корупції є її здатність проникати в усі можливі інституції та державні установи, а також впливати на процес прийняття юридичнозначимих рішень, владно-управлінського чи іншого характеру не на підставі встановлених вимог, а з врахуванням інтересів певних осіб. Як вже зазначалось на початку даного підрозділу, ураження корупцією не оминуло і правоохоронні відомства нашої країни, зокрема органи внутрішніх справ. Тому, на наш погляд, причини та умови, які сприяють виникненню та існуванню корупції характерні для співробітників окремої державної установи, слід віднести до особливих [89, с. 46].

Ніякі суб'єктивні фактори не можуть вплинути та бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності працівників ОВС. Обставини, які зумовлюють корупційні прояви серед співробітників ОВС, характерні для всіх категорій працівників державного апарату. Разом з тим, на думку автора, існують передумови для виникнення корупції та форми прояву цього явища, притаманні саме співробітникам ОВС і пов'язані із специфікою виконання

покладених на них завдань[87, с. 98].

Протидія корупції в органах внутрішніх справ передбачає вивчення та ретельний аналіз причин та умов виникнення і поширення цього негативного явища. Одним із способів вивчення причин та умов учинення корупційних правопорушень є проведення опитування працівників підрозділів, які безпосередньо здійснюють попереджувальну роботу серед персоналу ОВС. Було проведено опитування працівників підрозділів УВБІР ОВС стосовно визначення причин та умов учинення корупційних правопорушень, а також умов попередження корупції в ОВС. Ставлення до корупції та розповсюдження цього явища серед особового складу ОВС в усіх досліджуваних (292 працівника) негативне.

Усі респонденти (292 працівника) зазначили, що виникненню корупції в ОВС України сприяють такі умови:

- корумпованість державного апарату;
- не виправдано тривала за часом або занадто висока вартість вирішення питань як у державних, так і в інших структурах; залучення спонсорських коштів, призначених для розвитку нормального функціонування поліції, не за призначенням;
- скрутне матеріальне становище основної маси працівників ОВС;
- негативний приклад вищих керівників різних відомств [90, с. 75].

Але аналіз отриманих відповідей працівників УВБ УМВС України свідчить, що це неповний перелік.

Поряд із зазначеними умовами, наприклад, працівники УВБ у Запорізькій області, вказали на відсутність моральних орієнтирів. Так, корупція – це явище, що деформує не тільки соціальні відносини, але і психологічні та моральні якості особистості. Узагальнення відповідей працівників УВБ дозволяє відокремити поряд із зазначеними вже умовами ще цілу низку чинників:

- відсутність нормальних житлових умов, побутової інфраструктури; низьке фінансування територіальних підрозділів МВС України, відсутність необхідного матеріально-технічного забезпечення;

- негативний вплив на психіку населення західної пропаганди через низькопробні фільми про діяльність поліції та низький рівень позитивної пропаганди вітчизняних ЗМІ;
- відсутність дієвих механізмів соціального захисту працівників ОВС і членів їх сімей;
- психологічні особливості особистості[88, с. 67].

А на думку працівників УВБ у м. Києві та Київській області виникненню корупції в ОВС сприяє наявність таких умов:

- невпевненість у майбутньому; соціальна незахищеність працівників ОВС;
- нестабільна соціально-економічна обстановка в країні[77, с. 55].

Працівники УВБ у м. Київ, поряд з наведеними у відповідях на це запитання, зазначають ще такі причини:

- падіння авторитету працівників ОВС і престижу служби в ОВС;
- правовий нігілізм деяких працівників ОВС; низький професійний рівень деяких працівників ОВС;
- відсутністю у підрозділах оперативно-технічних засобів фіксації корупційних фактів та порядку їх застосування;
- відсутністю визначення «суб'єкта» правопорушення (якщо корупційні діяння вчиняються через посередників), чи є працівник ОВС державним службовцем, якого він рангу, чи давав присягу державного службовця; стислий термін розгляду справи (відсутній механізм продовження строків у випадку «хвороби», відпустки правопорушника);
- відсутня система захисту свідків[56, с. 85].

Поряд з уже вказаними складностями під час документування корупції серед працівників ОВС, працівники УВБіР у Миколаївській області зазначили, що до джерел доказу, передбачених ст.251 КУпАП, не входить документування з використанням аудіо-, відеотехніки, а також інших заходів, згідно із Законом 63 України «Про оперативно-розшукову діяльність», які б полегшили викриття та документування корупційних діянь[90, с. 45].

Узагальнюючи отримані результати стосовно удосконалення боротьби з корупцією в ОВС, необхідно:

- конкретизувати деякі статті Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII та Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
- профінансувати систему МВС в повному обсязі, здійснити добір кадрів на конкурсній основі;
- використовувати поліграф для проведення службових розслідувань;
- своєчасно та об'єктивно реагувати на скарги і звернення громадян;
- розробити і запровадити профілактичні для викриття фактів;
- отримувати письмове роз'яснення від суддів стосовно винесеного рішення про відсутність в діях правопорушника корупційних діянь;
- ввести статистичну звітність за кожним складеним протоколом з визначенням причин відмови суду про притягнення до відповідальності за правопорушення або інших підстав відмови[1].

Аналіз соціологічного, психологічного та біологічного підходів до вивчення девіантної (відхильної) поведінки дає підстави стверджувати, що особливості корупційного правопорушення правоохоронців, надзвичайно складного соціального явища, обумовленого політичними, соціальними, правовими, бюрократичними, економічними та психологічними чинниками можливо дослідити лише за умови застосування усіх означених підходів[89, с. 66].

Оцінка корупційних ризиків може відбуватися за певними стандартизованими правилами, що, звичайно, створюються та застосовуються як цілісні методики виявлення та оцінки ризиків. Є дві основні ситуації оцінки корупційних ризиків:

- а) на рівні нормативно-правового регулювання відповідних видів чи сфер діяльності (як оцінка корупційних ризиків у нормативно-правових актах та/або їх проектах);
- б) на рівні фактичних процесів проведення такої діяльності (як компонент

у реалізації контрольних повноважень уповноважених органів чи посадових осіб, включно з використанням специфічних правоохоронних засобів, з метою виявлення відповідних корупційних практик) [88, с. 33].

За певних умов оцінка корупційних ризиків можлива і шляхом поєднання цих двох моделей оцінки.

Найбільш ефективним визнається застосування відповідних методів оцінки саме в першій ситуації, оскільки цим зумовлюється можливість попередження виникнення інституційних передумов корупційних деформацій в адміністративних процедурах, відповідно, саме в цій сфері накопичено найбільший досвід щодо розробки методик оцінки корупційних ризиків, які застосовуються або як компонент загальних процедур оцінки якості та ефективності нормативно-правових актів (чи їх проектів), або як спеціалізовані (автономні) оціночні процедури [66, с.13].

Варто зазначити, що існують докази розробки та застосування в різних країнах світу методик виявлення та оцінки корупційних практик, які використовуються у сфері правоохоронної діяльності та забезпечення внутрішньої безпеки відповідних органів [90, с.18-23].

Однак інформація про них має досить фрагментарний характер, належить до службової (закритої). Здебільшого за своїм предметом та методологією такі методики мають обмежений характер, оскільки вони описують переважно окремі види корупційних практик, що криміналізовані в національному законодавстві (наприклад: хабарництво, зловживання службовим становищем тощо) та містять рекомендації щодо процедур застосування специфічних правоохоронних заходів.

У тих випадках, коли такі методики мають більш комплексний характер і переважно превентивну орієнтацію, вони концептуально близькі до методик антикорупційної експертизи нормативно-правових актів, оскільки використовують аналогічні підходи у визначенні ключових елементів (корупційний ризик, чинники корупційних практик, етапи та методи виявлення та оцінки, прояви корупційних ризиків тощо).

Останніми роками в Україні досить активно обговорюється необхідність у запровадженні антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, що розглядається як важливий превентивний механізм у межах загальної системи заходів протидії корупції.

Більше того, за оцінками окремих авторів, саме особливості постсоціалістичних реалій у країнах Центральної та Східної Європи ініціювали формулювання корупціогенності законодавства як самостійного напряму прикладних досліджень у межах досліджень нормотворчого процесу, оскільки традиційно оцінка законодавства (включно з проектами нормативно-правових актів) орієнтувалася на розрахунки вартісних вимірів наслідків правового регулювання або прогнозування соціальних (вторинних) наслідків.

Можливість корупціогенності законодавства оцінювалася як малоімовірна в умовах досконалого та раціонально обґрунтованого нормотворчого процесу. У рамках європейських інтеграційних процесів у політико-правовій сфері актуалізується проблема узгодження підходів до оцінки якості та ефективності законодавства у сфері протидії злочинності [90, с. 88].

Європейські дослідники цю проблематику розглядають у площині «легіспруденції», що останніми роками інституалізується як нова міжгалузева наукова дисципліна. Її специфіка полягає в пошуку органічного поєднання суто теоретичних досліджень з прикладними орієнтаціями на вироблення практично корисних та реалістичних інструментів у сфері правотворчості та правозастосування. Однією з важливих рис таких досліджень є включення ефективності закону в більш загальну проблему якості закону, оскільки резюмується неможливість вести мову про ефективність закону, що не відповідає універсальним критеріям його якості: техніко-юридичним, змістовним (галузевим), «політичної доцільності» [89, с. 65].

Західні дослідники виділяють щонайменше десять базових теорій концептуалізації якості закону, що досить умовно можуть бути поділені на дві парадигмальні моделі:

- інструменталізм, що має різні теоретичні обґрунтування, однак

характеризується спільністю загальної позиції щодо пояснення якості та ефективності на основі співвідношення цілей закону та результатів його дії. Варто зазначити, що така орієнтація була і залишається домінуючою в радянських та пострадянських дослідженнях ефективності законодавства;

– інституалізм (насамперед у його сучасних варіантах) обґрунтовує необхідність визначати якість закону (і його ефективність) на основі оцінки впливу закону на баланс різних суспільних (соціальних) інтересів у сфері дії закону. Конкуренція цих парадигм визначає зміст сучасного дискурсу про якість закону у сфері протидії злочинності.

Деякі дослідники взагалі визнають непродуктивним розрізнення якості закону та його ефективності, вбачаючи в цьому прояв архаїчної позитивістської традиції (що має витоки у працях Х. Кельзена) певного протиставлення «валідності закону» та його ефективності, коли такі оцінки не лише розрізняються, але й протиставляються на тій підставі, що якість (валідність) визначається іншими нормами (за критерієм відповідності «базовим нормам або іншим позитивним» [89, с. 77]).

Для позитивізму аксіоматичним є таке твердження: правові норми, створені за належною процедурою, існують і є валідними, а їх ефективність чи неефективність не впливає на їх валідність до тих пір, поки інша норма цієї правової системи не зробить ефективність умовою їх існування [90, с. 56]. Ця логіка виглядає абстрактною і далекою від реального життя, однак в умовах існування досить сильних позитивістських традицій правового життя саме вона впливає на способи формування моделі оцінки ефективності. І саме вона стає світоглядною основою формалізму відповідних процедур оцінки корупційних ризиків. Для зменшення корупційних ризиків в сфері діяльності правоохоронних органів слід звернути на інформаційну політику в цій сфері.

Спираючись на позиції науковців, визначимо, що під принципами інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах необхідно розуміти систему установок, керівних начал, відправних положень, які відбивають об'єктивні закономірності розвитку правоохоронних відносин у

сфері боротьби з корупцією на сучасному етапі існування суспільства й визначають сутність інформаційного забезпечення щодо протидії корупційних проявів в діяльності правоохоронних органів. Класифікація принципів інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності правоохоронних органів дозволяє більш глибоко з'ясувати сутність базових засад організації наряду.

До основних принципів інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності правоохоронних органів слід віднести наступні: законність; науковість; економічна доцільність; безперервність; плановість; гласність; системність; комплексність; спільність інтересів; маневреність; паритетність (рівність); спеціалізованість тощо. Усі зазначені принципи поділяються на загальні і спеціальні. Загальні принципи мають кардинальний, найбільш загальний, збірний характер [86, с. 16].

Дані принципи відбивають основні закономірності інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності правоохоронних органів, а також забезпечують гармонію та рівновагу цьому процесові. Загальними принципами є: законність, науковість, плановість, гласність, безперервність, системність, комплексність, наступність. Форми інформаційного забезпечення боротьби із корупцією в діяльності правоохоронних органів можна поділити на зовнішню та внутрішню[90, с. 90].

Інформаційне забезпечення боротьби з корупцією в діяльності правоохоронних органів здійснюється на чотирьох рівнях:

- 1) між територіальними підрозділами;
- 2) між правоохоронними органами з метою вироблення спільних заходів та постійного інформаційного обміну щодо виявлення корупції.

На наш погляд, до вказаних ризиків можна віднести такі оцінюючі категорії, які проявляються у структурі регулювання економічних відносин відповідними інститутами адміністративного і кримінального законодавства:

- відсутність, нерозвиненість і недосконалість антикорупційного законодавства;

- економічна криза і політична нестабільність та майнове розшарування населення;
- розмежування повноважень суб'єктів системи контролю, відсутність єдиного органу державного контролю[89, с. 55].

Водночас ця обставина призвела до певного вакууму, а також до тенденції скорочення контрольно- ревізійних органів, обмеження їх повноважень, у тому числі з використанням інституту судового оскарження та адміністративного позову;

- неконтрольоване щорічне зростання кількості організацій різних форм власності і країн походження. Значна частина комерційних структур реєструється зовсім не з метою правомірного бізнесу, а для створення системи так званих конвертаційних центрів, «податкових ям» тощо;

– слабкість правоохоронної і податкової систем та їх неспроможність ефективно протидіяти правопорушенням у сфері економіки та корупції. Чинне кримінальне законодавство відмовляється від цього інституту, оскільки автори ККУ заперечують можливість переростання адміністративного правопорушення (проступку) у злочин, навіть у тому випадку, коли правопорушення скоюється знову протягом року після накладання адміністративного стягнення. Це пояснюється, на їх думку тим, що суспільна небезпека адміністративного правопорушення незначна і не може досягти розміру, який властивий злочинному діянню, і у тих ситуаціях, коли правопорушення вчиняється систематично. Однак у статті 368 ККУ сам законодавець не виключає можливості притягнення до кримінальної відповідальності за багаторазове вчинення правопорушення[56, с. 45].

Отже, це дозволить не тільки запобігти виникненню колізій, але й буде дієвим фактором профілактики корупції у сфері економіки та оподаткування. Підсумовуючи аналіз практики розробки та впровадження методик оцінки корупційних ризиків у деяких європейських країнах, можна визначити загальні висновки, які можуть бути використані для розробки відповідних методик в Україні.

ВИСНОВКИ

Таким чином здійснивши комплексне теоретико-прикладне узагальнення щодо даної теми можна стверджувати, що спеціалізований інститут по боротьбі з корупцією повинен мати чітку законодавчу базу, яка повинна визначити: компетенцію, положення в структурі органів влади; процедуру призначення і зняття з посади глави установи; внутрішню організаційну структуру; завдання; юрисдикцію; права і обов'язки; бюджет; правила формування кадрового складу (правила підбору кадрів, в деяких випадках положення про їхній імунітет і ін.), процедуру взаємодії з іншими інститутами (особливо правоохоронними і контрольними органами), підзвітність і систему звітності та ін.

Формування НАБУ – безпрецедентний випадок появи нового державного органу, діяльність якого носить прозорий та публічний характер. Гіпотетично можна стверджувати, що всі суб'єкти запобігання корупції в Україні різними засобами та способами здійснюють протидію цьому деструктивному явищу. Проте спільною рисою для них є можливість складання протоколів щодо вчинення правопорушень пов'язаних із корупцією уповноваженими на те особами. Однак, удосконалення нормативно-правових актів в відповідній сфері, в тому числі розробка стримуючих санкцій за будь-які прояви корупції є важливим документом. Наступним кроком є ефективне застосування законодавства на всіх стадіях процесу оперативно-розшукових заходів, кримінальне розслідування, пред'явлення звинувачення і винесення рішення по справі. В даному випадку необхідно забезпечити взаємодію норм адміністративного та кримінального права.

Крім того, неодмінною умовою є міжвідомча співпраця і обмін інформацією між відомствами, як по конкретній справі, так і в цілому по проблемі корупції (зв'язок правоохоронних органів з аудиторськими, податковими та митними органами, банківським сектором, податковою поліцією, особами, відповідальними за укладання державних контрактів, органами безпеки і ін.).

Необхідним напрямком також є міжнародна співпраця з

правоохоронними органами, надання правової допомоги та екстрадиція. Збір і аналіз статистичних даних у справах про корупцію.

Міжнародні стандарти також визначають основні критерії спеціалізації антикорупційних інституцій. Основні критерії включають незалежність і автономію, наявність спеціально підготовлених і кваліфікованих співробітників, забезпечення необхідними повноваженнями і ресурсами.

В кінцевому рахунку, міжнародні стандарти не передбачають ні порядку створення і організації роботи спеціалізованого антикорупційного інституту, ні якоїсь однієї максимально ефективної або універсальної моделі антикорупційного органу. З цієї точки зору, можна сказати, що положення міжнародного права, що стосуються інституційної бази у сфері запобігання та викорінення корупції прописані набагато менш докладно і чітко, ніж, наприклад, такі положення, що стосуються правопорушень у сфері корупції, як отримання неправомірної вигоди або правопорушення, пов'язані з торгівлею впливом або зловживанням посадовим становищем. Проте, вищезгадані конвенції визначають основні принципи і критерії, відповідно до яких можуть бути створені спеціалізовані інститути. Крім того, міжнародні механізми моніторингу в сфері боротьби з корупцією напрацювали великий обсяг оглядів та рекомендацій, які представляють собою корисні приклади кращої практики в цій галузі.

У багатьох країнах організованою злочинністю, а також злочинами в економічній та фінансовій сфері займаються інші спеціалізовані відділення правоохоронних органів. У деяких країнах для більш ефективного розслідування таких злочинів спеціалізовані установи по боротьбі з корупцією об'єднують із спеціалізованими відділами по боротьбі з економічними злочинами та організованою злочинністю. Такий підхід може мати недоліки і може привести до зниження пріоритетності боротьби з корупцією в ширшому контексті боротьби з економічними злочинами та організованою злочинністю.

Ще два питання, які постають у зв'язку з визначенням юрисдикції спеціалізованого антикорупційного органу - ступінь свободи, яку має цей орган

при відборі справ до свого провадження, і питання про ретроспективних справах (розгляд злочинних діянь, вчинені до набрання чинності закону про заснування спеціалізованого інституту) під багатьох країнах, включаючи країни з перехідною економікою Східної Європи, спеціалізовані інститути були засновані після зміни уряду, який прийшов до влади на хвилі боротьби з корупцією. В результаті очікування суспільства і нової влади, як правило, пов'язані не тільки із забезпеченням якісного державного управління нової адміністрації, а й з переслідуванням зловживань, допущених попереднім урядом. Але як би не були законні і зрозумілі такі очікування, ретроспективний підхід таїть в собі дві небезпеки - спеціалізований інститут, ледь почавши свою діяльність, може отримати негативний імідж за переслідування політичних опонентів (навіть якщо такі звинувачення необгрунтовані). Інша небезпека полягає в тому, що поставивши завдання покарання за злочини минулого, інститут буде змушений витратити на це більшу частину виділених ресурсів і не зможе зосередитися на злочини, що здійснюються в сьогоденні. Було б розумно звести ретроспективний підхід до декількох найбільшим і чітко обмеженим справах.

Функції щодо попередження корупції наскільки численні і різноманітні, і охоплюють всі аспекти державного управління, що їх виконання не під силу одному органу. Як впливає з Конвенції ООН проти корупції до превентивних функцій відноситься: попередження конфлікту інтересів на державній службі; перевірка майнових декларацій державних службовців; забезпечення етики та прозорості державної служби; перешкоджання відмиванню грошей; і фінансовий контроль за витрачанням державних коштів.

Відповідно, у багатьох країнах більшість цих функцій здійснюється в рамках існуючих інститутів, включаючи органи з контролю і аудиту, інститут омбудсмена, виконавчі органами влади, комісії з етики та щодо попередження конфлікту інтересів, спеціалізовані служби і підрозділи з попередження корупції та органи по боротьбі з відмиванням грошей. Існує ряд інших завдань, які, як правило, розподілені між численними інститутами держави, і вимагають

особливої уваги. Ці такі завдання, як розробка освітніх програм з професійного навчання в сфері боротьби з корупцією; організація компаній з інформування громадськості; співпраця із засобами масової інформації, громадянським суспільством і підприємницькими колами; Міжнародна співпраця.

Було сформульовано пропозиції щодо вдосконалення принципу взаємодії шляхом внесення змін до п. 8 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», якими передбачити можливість створення НАБУ слідчих груп спільно з іншими правоохоронними органами [1].

Запропоновано внести зміни до ст. 28 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо вдосконалення механізму відповідальності працівників НАБУ, які не дадуть змоги уникнути адміністративної чи кримінальної відповідальності в разі недобросовісного виконання ними своїх обов'язків, а також гарантуватимуть захист від необґрунтованого притягнення до відповідальності [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VI. *Відомості Верховної Ради України* .2014 р. № 47. Ст. 2051.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 №254к/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
3. Беззуб І. Приватна детективна діяльність в Україні: українські реалії та зарубіжний досвід. URL. http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2930:privatnadetektivna-diyalnist-ukraiinski-realii-ta-zarubizhnii-dosvid&catid=8&Itemid=350.
4. Безпалій Т. Скасування повідомлення про підозру. URL: <https://blog.liga.net/user/tbezpalyy/article/30431>.
5. Білокінь Р. М. Особливості кримінальної процесуальної відповідальності різних суб'єктів кримінального провадження. Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. Вип. 1 (3) 2016 С. 17-22.
6. Білокінь Р. М. Суб'єкти кримінальної процесуальної відповідальності. Актуальні проблеми досудового розслідування : матеріали всеукраїнської науково- практичної конференції (м. Кривий Ріг, 23 жовтня 2015 року). Кривий Ріг: Центр оперативного друку «Геліос», 2016. С. 32-34.
7. Борисенко М. В. Етимологічне значення термінів «поліцейський детектив» і «слідчий». *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Том 2. Вип. 1. С. 116-119.
8. Бугайчук К. Л. Інститут приватних детективів за кордоном: порівняльно-правовий аналіз. *Право і Безпека*. 2016. № 1. С. 7-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_1_3.
9. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. К., 2015. 479 с.
10. Валле В. Революційне антикорупційне законодавство як фактор

суспільних трансформацій в Україні. URL. [https://www.academia.edu/11641120/Револьюційне антикорупційне законодавство як фактор суспільних трансформацій в Україні.](https://www.academia.edu/11641120/Револьюційне_антикорупційне_законодавство_як_фактор_суспільних_трансформацій_в_Україні)

11. Валле В. Револьюційне антикорупційне законодавство як фактор суспільних трансформацій в Україні URL. <http://www.viravallee.com/books/Revolutionary-Anti-Corruption-Legislation.pdf>.

12. Вандін Є.В. Організаційно-правові засади діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури України : дис. ... канд. юрид. наук ; 12.00.10.Одеса, 2017. 205 с.

13. Ваньчик Ю.А. Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук МВС України; Нац. акад. внутр. справ. Київ. 213 с.

14. Варава В. В. Концептуальні аспекти впровадження інституту детективів у кримінальній поліції. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Тези доповідей VI Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Харків, 1 грудня 2017 р.). Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 156-159.

15. Варава В. В. Концептуальні підходи та шляхи усунення конфлікту слідчої та оперативно-розшукової діяльності. *Вісник Академії митної служби України. Серія : Право.* 2015. № 1 С. 122-126. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/91/3/21>.

16. Василевич Я.В. Удосконалення нормативно-правового регулювання оперативно-розшукової протидії привласненню та розтраті бюджетних коштів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2016. №4. С. 74-81.

17. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник за ред. акад. НАН України. 2-ге вид., переробл. і доповн. К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. 1020 с.

18. Битяк Ю. П. Административное право Украины. Общая часть : учеб. пособ. Харьков, 1999. 547 с.

19. Андрієв М. М. Поняття та структура компетенції органів публічної влади. Теорія та практика державного управління. 2017. № 2 (57). С. 1–8.

20. Вичалківський В.І. Аналіз нормативно-правової бази здійснення демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. №16. С. 130132.

21. Гарбазей Д. О. Міжнародно-правові основи боротьби з корупцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Харків. нац. ун-т внутр. справ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 224 с.

22. Гвоздецький В.Д. Адміністративно-правові та організаційні засади запобігання і протидії корупції в Україні Дисертація д-ра юрид. наук: 12.00.07, Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. К., 2013. 360 с.

23. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2016. 602с

24. Гринюк В.О. Вдосконалення підслідності кримінальних проваджень за органами Державного бюро розслідувань. Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (16 червня 2018 року) м. Одеса. С. 254-258

25. Гладун О. З. Проблемні аспекти провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2013. № 3. С. 34–45.

26. Добровольський О.І. Адміністративно-правове регулювання протидії корупції в органах Державної фіскальної служби України : дис. канд. юр. наук .Київ, 2015. 201 с.

27. Добровольський С. В. Окремі проблеми правового положення слідчого за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Юрист України*. 2012. № 4. С.

28. Довжич Є.В. Особливості міжнародно-правових актів, які регулюють діяльність детектива НАБУ. *Наука і правоохорона*. 2015. №2, ч. II. С.223-228.

29. Довжич Є.В. Особливості процесуального керівництва за діяльністю детектива НАБУ. Теорія і практика розвитку правових інститутів:

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10-11 березня 2016 р.). К.: «Науково-дослідний інститут публічного права», 2016. С.62-64.

30. Ківалов С. В. Адміністративне право України : навч.-метод. посіб.2-ге вид., переробл. і доповн. Одеса, 2002. 312 с

31. Бугайчук К. Л. Адміністративна відповідальність за правопорушення пов'язані із корупцією : практ. посіб. Харків, 2016. 100 с.

32. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник за заг. ред.. Київ, 2008. 500 с.

33. Європейська конвенція про видачу правопорушників: Міжнародний документ від 13.12.1957. *Офіційний вісник України*. 2004 р. № 26. стор. 223. стаття 1734. код акта 29268/2004.

34. Єренко Д. В. Національне антикорупційне бюро України як гарант дотримання законності в авіатранспортній сфері. *Аеро-2017. Повітряне і космічне право: матеріали Всеукр. конф. молодих вчених і студентів* (м. Київ, 2017 р.). Тернопіль: Вектор, 2017. С. 167–171.

35. Єренко Д. В. Суб'єкти протидії корупційним діям в авіаційній сфері. *Аеро-2018. Повітряне і космічне право: матеріали Всеукр. конф. молодих вчених і студентів* (м. Київ, 2018 р.).

36. Задворних С. С. Рекомендації щодо імплементації зарубіжного досвіду по боротьбі з тінізацією фінансових потоків. *Інноваційна економіка*. 2015. № 2. С. 200-203.

37. Запорожець М. П. Адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих судів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2004.

38. Питель Ю. М. Адміністративно-правова взаємодія Національного антикорупційного бюро України з Радою громадського контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 116–118.

39. Шепітько В. Ю. Іноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції:

монографія. Харків. Видавництво: агенція «Апостіль», 2017. 260 с.

40. Інструкції про порядок проведення службового розслідування стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України затверджена наказом Директора НАБУ від 23 жовтня 2015 року. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/23.10/sluzhbovirozsliduvannya.pdf

41. Іскендеров Е.Ф. Національне антикорупційне бюро в системі органів досудового розслідування України, що наділений слідчими та оперативно - розшуковими функціями Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 2. С. 164-166.

42. Клеменчич Г., Стусек Я., Гайка И. Коррупция. Специализированные институты по борьбе с коррупцией: обзор моделей. Организация экономического сотрудничества и развития. Сеть по борьбе с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии. 2006. URL: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972100.pdf>.

43. Колодій А.М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): Автореф. дис... д-ра юрид. наук. Київ 1999. 36 с. 81.

44. Гошовський В. С. Роль міністерств у системі органів виконавчої влади. Публічне право. 2013. № 1. С. 78–84.

45. Комарова Ю. М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України: дис. ... канд. юрид. наук Київ 2018. 229 с.

46. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: міжнародно - правовий документ від 31 жовтня 2003 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c_16

47. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листоп. 2000 р. URL: ратифікована Законом України від 4 лют. 2004 р. № 1433-IV (1433-15).

48. Конвенція Організація Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Міжнародний документ від 15.11.2000 Офіційний вісник України. 2006 р. № 14. стор. 340. стаття 1056. код акта 35837/2006

49. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів,

одержаних злочинним шляхом: Міжнародний документ від 08.11.1990
Офіційний вісник України. 1998 р. № 13. стор. 304

50. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму: Міжнародний документ від 16.05.2005 Офіційний вісник України. 2011 р. № 41, № 95. 2010. ст. 3374. стор. 163. стаття 1705. код акта 56797/2011.

51. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 №254к/96 ВР Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.

52. Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» URL: <http://www.minjust.gov.ua/0/7094>

53. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією: міжнародно-правовий документ від 27 січня 1999 року ETS 173 Відомості Верховної Ради України. 2007. №47-48.

54. Кримінальний процесуальний кодекс: Науково-практичний коментар Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одиссей. 2013. 1104 с

55. Куйбіда Р. О. Організація і розвиток сучасної судової системи України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2006. 215 с

56. Легін А. В. Деякі проблемні питання законодавчого та нормативноправового забезпечення діяльності детективів Національного антикорупційного бюро України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 6. Том 1. с . 141-144.

57. Литвин І. І. Сутність поняття правового статусу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2016. Вип. 38(1). С. 18-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_38%281%29

58. Литвиненко В.І. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. Київ, 2015. 485 с.

59. Литвиненко В.І. Функції правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. Часопис Київського університету права. 2015. № 2.

С. 105

60. Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006-2011 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове провадження: монографія. Київ: Істина, 2012. 288 с.

61. Лукашева Е.А. Общая теория прав личности. Москва, 1996. 520 с.

62. Мельник Р.О. Реформування інституцій з протидії корупції у Грузії Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. № 4. С. 85-93

63. Мусієнко О.П. Адміністративно-правові заходи запобігання та протидії корупції в органах виконавчої влади і місцевого самоврядування в Україні: дис. канд. юрид. наук за спец. Київ. 2017. 242 с.

64. Мусієнко О.П. Органи, що здійснюють адміністративні заходи запобігання та протидії корупції за новим антикорупційним законодавством України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. Вип. 2. С. 105-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvu_2016_2_28.

65. Наказ Міністерства внутрішніх справ України Про порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші від 08.02.2019 № 100 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19?lang=ru>.

66. Фуфаль Т. М. Напрями реалізації принципу пропорційності в діяльності органів внутрішніх справ України. *Форум права*. 2013. № 1. С. 86-109.

67. Нурулаєв І. С. Міжнародно-правове співробітництво в системі Ради Європи у боротьбі з корупцією: моногр. Київ : Алерта; КНТ: ЦУЛ. 2009. 160 с.

68. Сікорський О. П. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб МВС України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*, 2008. Вип. 43. .

69. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 95-98

70. Питель Ю.М. Юридична відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України Ю.М. Питель Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія Юридичні науки. Випуск 2. Том 3. 2017. С. 148-152

71. Порядок взаємодії Національного антикорупційного бюро України та Міністерства внутрішніх справ щодо обміну інформації з питань обліку осіб, оголошених у розшук (від 24.04.2017 року №99-0/335) URL: <https://nabu.gov.ua/poryadok-vzayemodiyi-nacionalnogo-antukorupciynogo-byuoukrayiny-ta-ministerstva-vnutrishnih-sprav>

72. Постанова Вищого адміністративного суду України від 30.11.2015 №П/800/396/15 URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53971999>

73. Постанова ВС ККС від 19 лютого 2019 року справа № 349/1487/14-к, провадження № 51-4717км18 URL: <https://forum.antiraid.com.ua/topic/11261-postanovlenie-vs-kus-o-podtverzhdennii-opravdatelnogo-prigovora-v-svyazi-snedopustimostyu-dokazatelstv-i-predyavleniem-podozreniya-sude-neupolnomochennym-licom/>

74. Пояснювальна записка до законопроекту № 1660 від 27 грудня 2014 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції». URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53224

75. Бездольний М. Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2009. 197 с.

76. Тучак Р. М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2007. 198 с.

77. Про державне бюро розслідувань України: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII Відомості Верховної Ради України. 2016. № 6. стор. 5. стаття 55.

78. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року

№889- VIQ Відомості Верховної Ради. 2016. №4. Ст. 43.

79. Цимбалюк В. І. Вдосконалення системи державного управління у сфері протидії корупційним проявам. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2009. № 3. С. 182–190.

80. Христинченко Н. П. Застосування адміністративної відповідальності до посадових осіб. Форум права. 2011. № 2. С. 937.

81. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року №1700-VII Відомості Верховної Ради. 2014. №49. Ст. 2056.

82. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14 жовтня 2014 №1699-VH Офіційний вісник України. 2014. №87. Ст. 2473.

83. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року 212 №265 Офіційний вісник України. 2015. №38. Ст. 1146.

84. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VI. Відомості Верховної Ради України від 21.11.2014 р. № 47. стор. 3040. стаття 2051.

85. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23–30.

86. Черніков Д.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології як ефективний інструмент протидії корупції. *Молодий вчений*. 2018. № 11(2). С. 948-950.

87. Богомолів А. В., Неретина А. Д., Мурар В. И. Некоторые аспекты международного опыта борьбы с коррупцией. *Science Time*. 2014. № 12. С. 47–52.

88. Комарова Ю. М. Взаємодія Національного антикорупційного бюро України з іншими державними органами як основа боротьби з корупцією. Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2–3 лют. 2018 р.). Дніпро : *Правовий*

світ, 2018. С. 54–57

89. Дмитренко Е. Міжнародні стандарти створення і діяльності спеціального антикорупційного органу в Україні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1 (39). С. 29–34.

90. Гречанюк Р. Функції і повноваження спеціальних антикорупційних органів України, Польщі та Молдови: порівняльний аналіз. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 41–48. URL: <http://www.chasopysnapu.gov.ua/chasopys/ua/pdf/6-2015/grechanuk.pdf>.